

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Krajské volby 2000–2020

Předkládá: Evžen Potopalský

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Lukáš Valeš, Ph.D.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Evžen POTOPALSKÝ**
Osobní číslo: **R20B0107P**
Studijní program: **B0421A220009 Právní specializace**
Téma práce: **Krajské volby 2000-2020**
Zadávací katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

Úvod

Historický vývoj

Právní úprava

Charakteristika kraje a jeho postavení v rámci územní samosprávy

Volby do zastupitelstev krajů

Krajské volby v letech 2000-2020

Závěr

Rozsah bakalářské práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

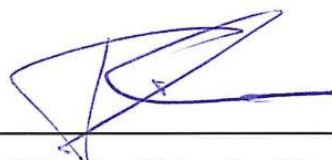
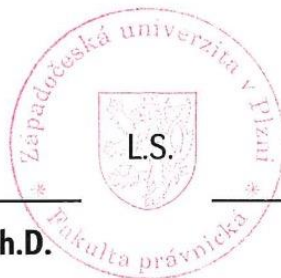
viz zvláštní seznam

Vedoucí bakalářské práce: **Doc. PhDr. Lukáš Valeš, Ph.D.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. srpna 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Krajské volby 2000-2020“ zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval doc. PhDr. Lukáši Valeši, Ph.D., za vedení mé bakalářské práce a jeho ochotu a rady, které byly nápomocné při vypracování této práce.

Obsah

Úvod.....	- 8 -
1. Historický vývoj.....	- 10 -
1.1. Vývoj územní samosprávy před rokem 1918.....	- 10 -
1.2. Vývoj územní samosprávy po roce 1918	- 10 -
2. Krajské zřízení České republiky	- 13 -
2.1. Vznik vyšších územních samosprávných celků	- 13 -
2.2. Postavení a působnost kraje	- 14 -
2.3. Orgány kraje	- 15 -
2.3.1. Zastupitelstvo	- 15 -
2.3.2. Rada.....	- 16 -
2.3.3. Hejtman	- 17 -
2.3.4. Zvláštní orgány.....	- 18 -
2.3.5. Krajský úřad	- 18 -
3. Volby.....	- 19 -
3.1. Volby do zastupitelstev krajů	- 21 -
3.1.1. Kandidátní listiny	- 22 -
3.1.2. Hlasovací lístky	- 24 -
3.1.3. Hlasování.....	- 24 -
3.1.4. Sčítání odevzdaných hlasů okrskovou volební komisí.....	- 25 -
3.1.5. Zápis o průběhu a výsledku hlasování	- 27 -
3.1.6. Zjišťování a vyhlášení výsledků voleb.....	- 27 -
3.1.7. Vznik a zánik mandátu	- 28 -
4. Krajské volby v letech 2000-2020	- 29 -
4.1. Krajské volby v roce 2000.....	- 29 -
4.2. Krajské volby v roce 2004.....	- 31 -
4.3. Krajské volby v roce 2008.....	- 34 -
4.4. Krajské volby v roce 2012.....	- 36 -
4.5. Krajské volby v roce 2016.....	- 38 -

4.6. Krajské volby v roce 2020.....	- 41 -
5. <i>Karlovarský kraj</i>	- 44 -
5.1. Obyvatelstvo.....	- 44 -
6. <i>Krajské volby v Karlovarském kraji v průběhu let</i>	- 47 -
6.1. Volební účast.....	- 47 -
6.2. Procento platných hlasů.....	- 48 -
6.3. Výsledky krajských voleb v Karlovarském kraji	- 49 -
6.3.1. Krajské volby v roce 2000.....	- 49 -
6.3.2. Krajské volby v roce 2004.....	- 50 -
6.3.3. Krajské volby v roce 2008.....	- 51 -
6.3.4. Krajské volby v roce 2012.....	- 52 -
6.3.5. Krajské volby v roce 2016.....	- 53 -
6.3.6. Krajské volby v roce 2020.....	- 54 -
<i>Závěr</i>	- 55 -
<i>Summary</i>	- 57 -
<i>Zdroje</i>	- 59 -

Úvod

Krajské volby jsou významným demokratickým procesem v České republice a voliči v nich mají každé 4 roky možnost vybrat si své zástupce do krajských zastupitelstev. Zvolení zástupci mají velký vliv na následné řízení regionů, a proto jsou krajské volby důležitým faktorem pro určování politických směrů a priorit na regionální úrovni.

Práce je zpočátku zaměřena na krátké shrnutí historického vývoje, jenž vyústil v samotné vytvoření krajů v roce 2000. Kromě jejich samotného vytvoření následně popisují jejich právní úpravu obsahující i jejich postavení a pravomoci. Mimo pravomoci samotného kraje je část práce zaměřena i na pravomoci jeho jednotlivých orgánů včetně zastupitelstva, jehož mandát se politické strany, politické hnutí a koalice každé volby pokouší získat.

V další části jsem se zaměřil na volby jako takové, vysvětlil jsem nutnost jejich existence jako jednoho ze základních mechanismů zastupitelské demokracie a popsal i jejich základní funkce. Vyjmenoval a vysvětlil jsem jednotlivé ústavní zásady a dále jsem pokračoval přímo k volbám do zastupitelstev krajů. Zběžně jsem vysvětlil pojmy spojené s krajskými volbami, jako jsou například kandidátní listiny, hlasovací lístky a popsal jsem samotný proces odevzdávání hlasů, včetně jejich následného sčítání, až po vznik mandátu.

Krajské volby jsou na celostátní úrovni velmi důležité. Každý kraj má své specifika a voliči v jednotlivých krajích mohou mít odlišné preference a priority vzhledem k odlišným regionálním problémům. Nejdříve jsem se tedy zaměřil na analýzu dohromady 6 konaných krajských voleb v letech 2000–2020. Věnoval jsem se především porovnáním jednotlivých krajů, co se jejich vývoje počtu voličů, volební účasti nebo například počtu neplatných hlasů týká. Mimo to jsem v každém roce vypsal všechny strany, kterým se podařilo získat alespoň 1 mandát a následující roky sledoval vývoj těchto stran. V průběhu zmíněných let se průběžně v krajských volbách objevovaly nové politické subjekty. Vývoj preferencí voličů lze sledovat z tabulek obsahující získané mandáty stran v jednotlivých volbách.

Pro možnost porovnání jsem si k závěru vybral Karlovarský kraj, který jsem krátce popsal a blíže se zaměřil na jeho obyvatelstvo. Obyvatel Karlovarského kraje od roku 2008 ubývá a lidé se z kraje stěhují z několika různých důvodů. Jedním z nich je například stěhování se za lepšími pracovními příležitostmi a obecně vyšší

životní úrovni, kterou kraj v aktuální době oproti většině krajů ostatních nenabízí. Dalším faktorem ovlivňující rozhodování voličů v kraji při krajských volbách může být i jejich vzdělanost, která v případě obyvatel Karlovarského kraje není příliš vysoká. Z jisté míry je ovšem způsobena stěhováním se zpravidla vzdělanějších obyvatel kraje do krajů lépe prosperujících. Všechny tyto faktory mohou ovlivňovat rozhodnutí voličů při odevzdávání svých hlasů, což bylo jedním z důvodů výběru právě Karlovarského kraje pro účely porovnání jeho výsledků s celorepublikovými výsledky.

V poslední části práce jsem se tedy zaměřil na krajské volby v Karlovarském kraji. Zobrazil jsem v grafu jeho zpravidla nízkou volební účast vůči průměrné účasti v celé České republice a stejně tak i procento platných hlasů. Zároveň jsem porovnával výsledky krajských voleb v Karlovarském kraji oproti výsledkům celorepublikovým a sledoval, jestli jsou v jednotlivých letech v souladu nebo se výrazně, případně z jakých důvodů, liší.

Cílem mé bakalářské práce je porovnání výsledků voleb v jednotlivých letech, sledování vývoje jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic a zjištění, zda faktory jako nižší vzdělanost, nižší průměrné mzdy a vyšší zadluženost občanů Karlovarského kraje může výrazně ovlivnit výsledky krajských voleb nebo nikoliv.

1. Historický vývoj

1.1. Vývoj územní samosprávy před rokem 1918

Jistá samospráva, tehdy pouze v rámci měst, probíhala již ve středověku, ale jedním z prvních nejvýraznějších roků pro její vývoj samosprávy byl rok 1848. Mimo změny týkající se samotné struktury státu došlo i k výrazným změnám v činnosti rakouské správy. Došlo ke zrušení vrchnostenské správy, což bylo výsledkem dlouhodobého procesu a k jejímu nahrazení správou státní, zeměpanskou. Zároveň byla zavedena územní samospráva a „dvojkolejnost“ veškeré správy vůbec.

Jedním ze základních zákonných předpisů upravující místní samosprávu byl prozatímní obecní zákon z března roku 1849. V tomto zákoně byla zakotvena liberální zásada: „*Základem svobodného státu je svobodná obec*“.¹ Pojem obce se následně opravdu stal základem místní samosprávy a zároveň byla v prozatímním zákoně upravena i její dvojitá působnost – vlastní a přenesená. I přes to, že se již území členilo na obce, okresy a kraje byla samospráva v počátcích prováděna pouze na úrovni obcí. Současně byla zavedena dohlédací pravomoc vyšších orgánů, které dohlížely nad samosprávné orgány obcí, jimiž byly zastupitelstvo, představenstvo a starosta.

1.2. Vývoj územní samosprávy po roce 1918

Dne 28. října 1918 byl Národním výborem vyhlášen československý stát. Národní výbor se současně stal nejvyšším zákonodárným i výkonným orgánem již samostatného Československa. Prvním přijatým zákonem Československa se poté stal zákon o jeho samotném zřízení č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.² Tímto zákonem byl převzat dosavadní právní řád a jak je přímo v zákoně uvedeno, měl sloužit k nerušenému přechodu k novému státnímu životu.

Tento zákon měl tedy pouze docílit co nejklidnějšího přechodu, a proto byl ihned rok poté přijat zákon č. 76/1919 Sb., změna a doplnění obecních zřízení a městských statutů. Tento zákon přinesl mnoho změn, doplnění stávajících ustanovení a například bylo zavedeno nové členění obecních orgánů.³ Došlo

¹ GERLOCH Aleš; HŘEBEJK Jiří; ZOUBEK Vladimír. Ústavní systém České republiky. 1994, str. 140.

² Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

³ §1 zákona č. 76/1919 Sb., změna a doplnění obecních zřízení a městských statutů.

i k posílení pravomocí obecní rady, ale současně se objevila snaha převést některé dosavadní působnosti obcí na širší sbory samosprávné nebo státní správu.

Opuštění od dvojkolejného systému místní samosprávy a státní správy proběhlo po druhé světové válce. Postupně tak došlo k prosazení národních výborů, jako místních orgánů státní moci a správy. Původně mělo jít pouze o prozatímní orgány státní správy, ale během osvobozování republiky došlo ke spojení státní moci a státní správy právě do tohoto jednoho orgánu, což znamenalo vytvoření „jednokolejného modelu“.⁴

Zákonem národní výbory ukotvila Ústava 9. května v roce 1948, v níž bylo uvedeno, že „*nositelem a vykonavatelem státní moci v obcích, okresech a krajích a strážcem práv a svobod lidu jsou národní výbory*“.⁵ V roce 1948 byl rovněž vydán zákon č. 280/1948 Sb., o krajském zřízení.⁶ Tímto zákonem došlo ke zrušení zemí, rozpuštění zemských národních výborů a vzniku krajů společně s krajskými národními výbory. Krajský národní výbor byl zřízen pro každý kraj jednotlivě a sídlil v krajském městě daného kraje s působností od 1. ledna 1949. K 1. lednu 1949 bylo zároveň na území českých zemích vytvořeno 13 krajů a na území slovenském 6 krajů, viz. obrázek.

Obr. 1 Kraje v Československu v roce 1949

Zdroj: <https://cha.fsv.cvut.cz/mapp.php?map=2Fa>

⁴ GERLOCH Aleš; HŘEBEJK Jiří; ZOUBEK Vladimír. Ústavní systém České republiky. 1994, str. 142.

⁵ GERLOCH Aleš; HŘEBEJK Jiří; ZOUBEK Vladimír. Ústavní systém České republiky. 1994, str. 142.

⁶ Zákon č. 280/1948 Sb., zákon o krajském zřízení.

Diskuse o další velké reformě územní samosprávy poté započaly již v roce 1989, kdy se začalo hovořit o potřebě decentralizace. K prvním změnám se přistoupilo hned rok poté, kdy v roce 1990 došlo ke zrušení krajských národních výborů, což v průběhu let vyústilo k vyhlášení zákona o vytvoření vyšších územních samosprávných celků.

2. Krajské zřízení České republiky

2.1. Vznik vyšších územních samosprávných celků

Od samého počátku měla reforma, o které se diskutovalo již od roku 1989 jasný cíl, a to obnovit územní samosprávu na území naší republiky zakotvenou v čl. 8 Ústavy.⁷ Konkrétně tedy bylo úsilí o zvýšení kvality výkonu veřejné správy, její modernizace a informatizace, zvýšení profesionalizace úředníků a v neposlední řadě přiblížení veřejné správy k občanům uskutečňováním její decentralizace a dekoncentrace.⁸

Pro účely této práce byla hlavní část reformy týkající se vzniku krajů, jakožto vyšších územních samosprávných celků. Ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, jenž vešel v platnost 31. prosince 1997 s účinností od 1. ledna 2000 bylo vytvořeno nových 14 vyšších územních samosprávných celků – krajů, včetně hlavního města Prahy.⁹ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, jenž stanovuje postavení kraje v rámci naší územní správy, jeho orgány, funkce a další, vešel v platnost až 15. května 2000 s účinností od 12. listopadu 2000.¹⁰ Zároveň mimo jiné i kraje jsou upraveny v sedmé hlavě Ústavy a dle článku 99 Ústavy se Česká republika člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky.¹¹

Další úprava týkající se krajů proběhla rok poté formou ústavního zákona č. 176/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, a to z důvodu změny názvu některých krajů.¹² Tímto ústavním zákonem došlo tedy ke změně názvu celkově 4 krajů, jimiž byly původní kraje: Budějovický, Jihlavský, Brněnský a Ostravský. Pojmenování krajů bylo ministerstvem vnitra stanoveno podle jednotlivých měst, představujících sídla daných krajů – sídelních měst. Tento způsob označení ovšem z pohledu regionálních politiků nebyl vyhovující, a to hlavně z toho důvodu,

⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁸ GROSPÍČ Jiří; VOSTRÁ Lenka. Reforma veřejné správy v teorii a praxi. 2004.

⁹ Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹⁰ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

¹¹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹² Ústavní zákon č. 176/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

že by se lidé měli s názvem svého kraje co nejvíce ztotožnit. Občanům výše zmíněných krajů měl oproti názvu dle sídelního města kraje vyhovovat spíše jeho místopisný název. Společně poté vyústily dne 31. května 2001 ve formě přijetí nového ústavního zákona č. 176/2001 Sb., jenž vešel v platnost s okamžitou účinností.¹³ Tímto zákonem se tedy kraj Budějovický změnil na kraj Jihočeský, kraj Jihlavský na Kraj Vysočina, kraj Brněnský na kraj Jihomoravský a kraj Ostravský na kraj Moravskoslezský.

Touto změnou se měla eliminovat možnost vzniku případné averze vůči centrismu a bylo vyhověno jakýmsi přáním ze strany občanů a regionálních politiků. Ovšem i tato změna se neobešla bez problémů, mezi ty hlavní v tomto případě patřily další finanční náklady na předělání fyzických dokumentů, razítek a dalších věcí obsahující původní jména krajů.

2.2. Postavení a působnost kraje

Kraje definuje zákon o krajích, jako územní společenství občanů, které má právo na samosprávu.¹⁴ Kraj je zároveň veřejnoprávní korporací s vlastním majetkem, vlastními příjmy a hospodaří za podmínek stanovených zákonem s vlastním rozpočtem. V právních vztazích vystupuje svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající.

Kraje vykonávají dvojí působnost, a to samostatnou a přenesenou. Jak v případě výkonu samostatné působnosti, tak přenesené mají za úkol chránit veřejný zájem.

V rámci samostatné působnosti, jak z názvu vyplývá, kraje spravují záležitosti v rámci své samostatné působnosti a rozhodují o nich samostatně v souladu se zákonem. Pouze pokud by například obecně závazná vyhláška kraje byla v rozporu se zákonem, mohou do ní zasahovat příslušné státní orgány. Do samostatné působnosti zpravidla spadají záležitosti týkající se občanů kraje a jejich zájmů. Konkrétně se jedná například o vydávání obecně závazných vyhlášek kraje, spolupráce kraje s obcemi, vyjadřování se k návrhům státních orgánů týkajících se působnosti kraje a další. Samostatná působnost kraje je zpravidla vykonávána zastupitelstvem kraje, případně radou kraje.

V rámci přenesené působnosti vykonává kraj státní správu na svém území, a to na základě zákonného zmocnění. K těmto úkonům je kraj současně

¹³ Ústavní zákon č. 176/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹⁴ §1 odst. 1 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

se zmocněním i dotován ze státního rozpočtu a výši tohoto příspěvku stanoví Ministerstvo financí po projednání s Ministerstvem vnitra.¹⁵ Kraje se při vydávání nařízení neřídí pouze zákony a jinými právními předpisy, ale například i usneseními vlády, směrnicemi ústředních správních úřadů a opatřeními příslušných orgánů veřejné správy přijatými při kontrole výkonu přenesené působnosti podle tohoto zákona.¹⁶

2.3. Orgány kraje

Orgány kraje jsou uvedeny stejně tak jako jeho postavení a působnost v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích. Jednotlivými orgány jsou primárně zastupitelstvo, rada, hejtman a krajský úřad. Mimo výše uvedené může být v kraji zřízen dle zákona i zvláštní orgán, případně i orgány zastupitelstva a rady jako výbory a komise.

2.3.1. Zastupitelstvo

Zastupitelstvo kraje je složeno z jednotlivých členů zastupitelstva a jejich počet je stanoven podle počtu obyvatel kraje k 1. lednu roku, v němž se konají volby. V případě kraje může mít zastupitelstvo buďto 45, 55 nebo 65 členů.¹⁷ Samotná funkce člena zastupitelstva je veřejnou funkcí dle zákoníku práce a podmínky vzniku a zániku mandátu člena zastupitelstva upravuje zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů. Při výkonu své funkce mají členové zastupitelstva právo předkládat jak zastupitelstvu, tak radě i výborům a komisím návrhy na projednání. Zároveň mohou například vznášet dotazy, připomínky a podněty na radu, předsedy výborů a orgány právnických osob, které kraj zřídil. Členové mají povinnost účastnit se zasedání zastupitelstva, plnit úkoly uložené orgány a hájit zájmy občanů kraje.¹⁸

Zastupitelstvo je „hlavním“ orgánem kraje a rozhoduje především ve věcech spadajících do samostatné působnosti a ve věcech působnosti přenesené rozhoduje jen stanoví-li tak zákon. Jedná se taktéž o jediný ústavně zakotvený orgán kraje a jako jediný je volen přímou volbou ze strany občanů. Zastupitelstvu je vyhrazena spousta pravomocí uvedených v §35 a §36 zákona č. 129/2000 Sb., zákona o krajích, mezi které patří například předkládání návrhů zákonů Poslanecké sněmovně, vydávání obecně závazných vyhlášek kraje, schvalování koncepce rozvoje cestovního ruchu na území kraje, zajišťování jejich realizace a kontrolování

¹⁵ §29 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

¹⁶ §30 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

¹⁷ §31 odst. 1 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

¹⁸ §34 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

jejich plnění. Mimo cestovní ruch koordinuje i celkový rozvoj územního obvodu, schvaluje strategii rozvoje územního obvodu kraje a zajišťuje jejich realizaci a kontrolu jejich plnění s čímž souvisí i schvalování rozpočtu kraje, závěrečného účtu a účetní závěrky kraje.¹⁹

V rámci voleb poté zastupitelstvo volí a zároveň odvolává hejtmana, náměstky hejtmana a další členy rady z řad svých členů.²⁰

Zasedání zastupitelstva, jenž je veřejné, písemně svolává a zpravidla ho i řídí hejtman. Schůze se konají dle potřeby, ale vždy minimálně jednou za čtvrt roku. Ke každému platnému rozhodnutí, usnesení nebo volbě zastupitelstva musí vyjádřit souhlas nadpoloviční většina všech členů. V případě, že se zasedání nezúčastní nadpoloviční většina členů, případně v průběhu již není přítomna nadpoloviční většina všech členů, předsedající toto zasedání ukončí a je nahrazeno náhradním v budoucích 15 dnech.²¹

Zřizování iniciativních a kontrolních výborů taktéž spadá pod pravomoci zastupitelstva, jehož člen je vždy zároveň i předsedou daného výboru. Výbory jsou vždy založeny za určitým účelem a plní úkoly ze strany zastupitelstva, kterému ze své činnosti i odpovídají. Počet členů výboru je vždy lichý a k přijetí usnesení je potřeba nadpoloviční většiny hlasů všech jeho členů. Schůze probíhají podle potřeby a není teda určena maximální doba, po které je nutné schůzi uspořádat. Vždy je zřízen výbor finanční, kontrolní a výbor pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost s minimálně 5 členy.²²

2.3.2. Rada

Rada kraje je tvořena buďto 9 nebo 11 členy, rozhodujícím je při stanovení počtu členů stejně tak jako u zastupitelstva počet obyvatel kraje. Při výkonu své působnosti odpovídá rada zastupitelstvu a rozhoduje pouze v oblasti samostatné působnosti nestanoví-li zákon jinak. Je tvořena hejtmanem, náměstkem hejtmana a dalšími členy rady volenými z členů zastupitelstva.

Oproti veřejnému zasedání zastupitelstva je zasedání rady neveřejné a zároveň k němu dochází jen v případě potřeby. Stejně tak jako schůze zastupitelstva svolává schůze rady hejtman a k platnému usnesení, volbě nebo rozhodnutí je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech členů rady.²³

¹⁹ §35 a §36 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

²⁰ §61 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

²¹ §40, §41 a §42 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

²² §76 a §77 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

²³ §58 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

Povinností rady je taktéž podávat na každém zasedání zastupitelstva zprávu o své činnosti.

Úkolem rady je připravovat návrhy a podklady pro budoucí jednání zastupitelstva a zabezpečovat plnění usnesení již přijatých. Konkrétně například zabezpečují, aby hospodaření kraje bylo v souladu se schváleným rozpočtem, stanovují počet zaměstnanců kraje přiřazených do krajského úřadu, zvláštních orgánů kraje a do organizačních složek, včetně jejich platů.²⁴

2.3.3. Hejtman

Hejtman kraje je nejvyšším představitelem kraje a zastupuje kraj navenek. Jeho samotná existence a funkce jsou zakotveny v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích. Hejtman je společně s jeho náměstkem jmenován do funkce krajským zastupitelstvem, a to z řad členů zastupitelstva. Krajskému zastupitelstvu zároveň i odpovídá za výkon své funkce.

Úkoly hejtmanovi ukládá zpravidla rada, která tak činí v rozsahu své působnosti. Mimo tyto úkoly hejtman například společně s náměstkem podepisuje právní předpisy kraje, jmenuje a odvolává ředitele krajského úřadu, což ovšem nemůže udělat bez předchozího souhlasu ministra vnitra nebo se jmenování či odvolání stává neplatným, je odpovědnou osobou za včasné objednání přezkoumání hospodaření kraje za uplynulý rok a informuje občany o činnosti kraje.²⁵ Má možnost pozastavit výkon usnesení rady, pokud se domnívá, že je usnesení nesprávné. Tento proces ovšem doprovází následné předložení věci k rozhodnutí zastupitelstvu na jeho nejbližším zasedání.

Hejtman samotný je přímo zastoupen jeho náměstkem, kterým nemusí být pouze jeden člověk, protože zastupitelstvo má možnost zvolit náměstků více a svěřovat jim určité úkoly. Zastoupení v tomto případě znamená, že za hejtmana jedná v době jeho nepřítomnosti nebo v době, kdy hejtman nevykonává svojí funkci. Zároveň v případě, že je hejtman ze své funkce odvolán nebo se funkce vzdá a není zvolený hejtman nový, přecházejí jeho pravomoci dle zákona právě na náměstka hejtmana určeného zastupitelstvem. Pokud by zastupitelstvo takového náměstka neurčilo nebo by byl i on z funkce odvolán či se jí současně s hejtmanem vzdal pověřuje zastupitelstvo výkonem pravomocí hejtmana některého ze svých členů.²⁶

²⁴ §59 odst. 1 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

²⁵ §61 odst. 3 písmena a) – h) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

²⁶ §64a zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

2.3.4. Zvláštní orgány

Zvláštní orgány jsou zřizovány hejtmanem pro výkon přenesené působnosti, pokud tak stanoví zvláštní zákon. Zpravidla čelem zvláštního orgánu bývá osoba, která prokáže zvláštní odbornou způsobilost v oblasti, pro jejíž výkon byl zvláštní orgán zřízen. K samotnému prokázání odborné způsobilosti osoby stojící v čele orgánu se užije ustanovení zvláštních právních předpisů, jenž upravují prokázání pro úředníky územně samosprávných celků. Na základě ustanovení zákona k tomuto nedochází v případě, kdy v čele zvláštního orgánu stojí hejtman.²⁷

2.3.5. Krajský úřad

Krajský úřad je tvořen ředitelem a zaměstnanci kraje zařazenými do krajského úřadu. V jeho čele stojí tedy ředitel a v případě jeho nepřítomnosti je zastoupen zástupcem ředitele. Členěn je na odbory a oddělení.

V samostatné působnosti zpravidla napomáhá činnosti výborů, komisí a plní úkoly, které mu jsou uloženy od zastupitelstva či rady. Rada mu úkoly ukládá jen v rozsahu své působnosti svěřené jí zákonem a stejně tak krajský úřad rozhoduje v samostatné působnosti pouze v případech stanovených zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích, nebo zvláštním zákonem.²⁸

V přenesené působnosti například projednává přestupky podle zákona, kontroluje výkon přenesené působnosti obce a současně přezkoumává rozhodnutí, které obce v řízení podle zvláštních zákonů vydávají v případě, že přezkoumání rozhodnutí není svěřené jinému orgánu.²⁹

Ředitel samotný je za plnění úkolů, které jsou krajskému úřadu přiřazeny odpovědný hejtmanovi. Může předkládat návrhy na vydání nařízení kraje radě, určovat své zástupce po společném projednání s hejtmanem a být účastníkem na zasedáních zastupitelstva a schůzích rady s hlasem poradním.

²⁷ §65 odst. 2 a odst. 3 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

²⁸ §66 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

²⁹ §67 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

3. Volby

Volby jsou považovány za jeden ze základních mechanismů a představují nedílnou součást zastupitelské demokracie. Prostřednictvím voleb přenáší lid svou svrchovanost na zastupitelské sbory a legitimuje je k výkonu ústavně stanovených pravomocí.³⁰ Současně je volbami naplněno ustanovení Ústavy uvádějící následující: „*Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.*“³¹

Mimo Ústavu volby v České republice upravuje i Listina základních práv a svobod, a to následujícími ustanoveními:

1. *Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.*
2. *Volby se musí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelná volební období stanovená zákonem.*
3. *Volební právo je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním. Podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon.*
4. *Občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím.*

Základní funkce voleb jsou poté různě formulovány a jednou z těchto formulací je například následující:

- a. *Volby jako prostředek legitimizace politické moci (a vládnoucí strany nebo vládnoucích stran) na základě reprezentace názorů a zájmů voličů a přenesením jejich důvěry na strany a osoby.*
- b. *Volby jako pro společnost přijatelný prostředek výběru politické elity cestou formace politické reprezentace, vycházející z diferenciací politických směrů, avšak určené ústavou ke hledání konsensu na základě možné integrace, resp. harmonizace zájmů.*
- c. *Volby jako procedura pokojného řešení politických konfliktů ve společnosti, která pomocí procesních pravidel a prostřednictvím „sčítání vůlí“ umožňuje převést konkurenční boj o politickou moc na utkání v rámci určitých pravidel „politické hry“.*

³⁰ GERLOCH Aleš; HŘEBEJK Jiří; ZOUBEK Vladimír. Ústavní systém České republiky. 1994, str. 74.

³¹ Článek 2 odst. 1 ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

- d. *Volby jako prostředek kontroly, ověřování politické moci, který ((také svou pravidelností) aktualizuje možnost uskutečnit mocenské změny ve státě (vláda na čas).*
- e. *Volby jako prostředek aktivizace voličů ve prospěch určitých hodnot, cíl a programů a tím jako nástroj posilování občanského vědomí a participace občanů na politickém životě.³²*

Zároveň dodržujeme několik ústavních zásad volebního práva, jimiž jsou všeobecnost, rovnost, přímota a zásada tajného hlasování. Všeobecnost chápeme jako právo volit bez omezení týkajících se rasy, barvy pleti, národnosti, náboženství, majetku nebo jiného postavení. Rovnost je zajištěna tím, že každý volič má jeden hlas a váha všech hlasů je stejná. Přímota volby znamená, že za voliče nemůže volit žádná jiná osoba než právě volič samotný. Poslední zásadou je zásada tajného hlasování a jak její název napovídá slouží k tomu, aby nebylo možné spojit jednotlivé voliče s jejich odevzdanými hlasy.³³

V rámci volebního práva máme 2 významy, a to buď volební právo aktivní nebo pasivní. Aktivní volební právo představuje možnost volit, odevzdat při volbách svůj hlas, pokud nám k tomu nebrání jakákoliv ze zákonných překážek. Pasivní právo znamená možnost být volen a obecně se dá říct, že ho má každý volič, který není zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo není ve výkonu trestu odnětí svobody.

V České republice občané mohou přímo volit prezidenta republiky, členy Poslanecké sněmovny, členy Senátu a členy krajských a obecních zastupitelstev. Mimo tyto volby máme jako občané České republiky možnost volit členy Evropského parlamentu.

Volební systémy zahrnují pravidla, jak volit a zároveň jakým způsobem se podle získaných hlasů přidělují voleným kandidátům funkce. Primárně se dělí na volební systém většinový, poměrný a doplněny jsou o kombinovaný. Většinový systém funguje na způsobu získání co nejvyššího počtu hlasů a vítězem je tedy kandidát, případně strana, která dosáhne nejvyššího počtu hlasů. Příkladem může být přímá volba prezidenta, která je ovšem dvoukolová. Poměrný volební systém rozděljuje mandáty v poměru ke hlasům. V České republice se používá právě

³² KROUPA Jiří, *Základy politického systému České republiky*. 2011. str. 21-22.

³³ Ústavní zásady volebního práva [online] [cit. 2023-02-10]. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=301>

při volbách do krajských a obecních zastupitelstev, ale například i při volbách do Poslanecké sněmovny. Znamená to tedy, že strana získající největší počet hlasů má mandát největší, ale strana s nižším počtem získaných hlasů stále bude mít své zastoupení.

3.1. Volby do zastupitelstev krajů

Volby do zastupitelstev krajů, krajské volby, pak primárně upravuje zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů. Funkční období zastupitelstev krajů je čtyřleté a volby do nich se konají ve lhůtě počínající třicátým dnem před uplynutím volebního období a končící dnem jeho uplynutí.³⁴

Volby samotné vyhláší prezident republiky, který tak musí učinit nejpozději 90 dnů před jejich konáním a rozhodnutí o jejich vyhlášení se uveřejňuje ve Sbírce zákonů. Konání voleb do zastupitelstev krajů je rovněž přímo stanovené v zákoně, kde je uvedeno, že se ve všech krajích konají ve 2 dnech, kterými jsou pátek a sobota, pokud zákon nestanoví jinak. Hlasovat je možné v pátek od 14:00 hodin do 22:00 hodin a v sobotu od 8:00 hodin do 14:00 hodin.³⁵ Volí se tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad poměrného zastoupení.

Volit v případě zastupitelstev krajů mají právo státní občané České republiky, kteří aspoň ve druhý den voleb dosáhnou 18 let věku a současně jsou přihlášení k trvalému pobytu v obci daného územního obvodu kraje.³⁶ Mimo potřebný věk a trvalé bydliště voliče máme zákonem dané 4 překážky výkonu volebního práva, a to:

- a) *zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu výkonu trestu odnětí svobody,*
- b) *omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva,*
- c) *zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidu, nebo*
- d) *výkon služby vojáka z povolání v zahraničí nebo výkon služby vojáka v záloze zahraničí.*³⁷

³⁴ §1 odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

³⁵ §3 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

³⁶ §4 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

³⁷ §4 odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

Volen a stát se členem zastupitelstva může poté být každý volič, u kterého není výše zmíněná překážka výkonu volebního práva a) a b). Funkce je ovšem současně neslučitelná s funkcí vykonávanou například na ministerstvu nebo orgánu státní správy s celostátní působností, obsazovanou volbou, jmenováním nebo ustanovením.³⁸

3.1.1. Kandidátní listiny

Kandidátní listinu pro volby do krajských zastupitelstev podávají registrované politické strany a politická hnutí, která nemají pozastavenou činnost. Stejně tak může být kandidátní listina podána za koalici v případě dodržení jejího řádného označení, že se o koaliční kandidátní listinu jedná, uvedení členů koalice a stanovení jejího názvu. Pro každou politickou stranu, politické hnutí a koalici platí, že mají možnost podat pouze jednu kandidátní listinu pro jedny volby do zastupitelstva daného kraje a v případě podání kandidátní listiny samostatně politickou stranou nebo politickým hnutím už není možné, aby podávali další jako člen koalice. Podat kandidátní listinu musí nejpozději do 66 dnů před dnem samotných voleb a potvrzení o podání kandidátní listiny vydává krajský úřad zmocněnci politické strany, politického hnutí nebo koalice a následně ho zasílá i Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí společně se seznamem politických stran, politických hnutí a koalic podávajících kandidátní listinu.³⁹

Kandidátní listina má v zákoně dané povinné náležitosti a musí obsahovat:

- a. *název kraje,*
- b. *název politické strany, politického hnutí nebo koalice a její složení,*
- c. *jména a příjmení kandidátů, pohlaví, věk ke druhému dni voleb, jejich povolání, obec, kde jsou přihlášení k trvalému pobytu, název politické strany nebo politického hnutí, jehož jsou členy, nebo údaj, že kandidát není členem žádné politické strany nebo politického hnutí (dále jen „bez politické příslušnosti“),*
- d. *pořadí kandidáta na kandidátní listině, vyjádřené pomocí arabské číslice*

³⁸ §2 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

³⁹ §20 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

- e. *jméno a příjmení zmocněnce politické strany, politického hnutí nebo koalice a jméno a příjmení jeho náhradníka s uvedením místa, kde jsou přihlášení k trvalému pobytu,*
- f. *jde-li o koalici, název politické strany nebo politického hnutí, které kandidáta navrhlo,*
- g. *podpis zmocněnce politické strany, politického hnutí nebo koalice,*
- h. *jméno a příjmení, označení funkce a podpis osoby oprávněné jednat jménem politické strany nebo politického hnutí; v případě koalice jména a příjmení, označení funkcí a podpisy všech osob oprávněných jednat jménem všech politických stran a politických hnutí, které ji tvoří.⁴⁰*

Současně s listinou kandidát na listině stvrzuje vlastnoručně podepsaným prohlášením, že se svou kandidaturou souhlasí a nejsou mu známy překážky volitelnosti nebo tyto překážky ke dni voleb pominou, a že nedal souhlas k tomu, aby byl kandidátem i do zastupitelstva jiného kraje. Přihlášení musí obsahovat kromě podpisu i místo trvalého pobytu a datum narození kandidáta.⁴¹

Na každé listině může mít politická strana, politické hnutí nebo koalice uvedených maximálně o 5 kandidátů více, než kolik činí celkový počet volených členů zastupitelstva jednotlivého kraje. V moment, kdy uplyne šedesátý den před samotnými volbami již není možné doplňovat další kandidáty do kandidátní listiny a ani měnit jejich pořadí. Kandidáti uvedení na listině nemůžou být současně zmocněnci ani jeho náhradníky.⁴²

Přezkum kandidátních listin probíhá ve lhůtě od 66 do 60 dnů před dnem voleb samotných, a to krajským úřadem. V případě, že listina neobsahuje všechny potřebné náležitosti uvedené ve výčtu výše, popřípadě v §21 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, vyzve krajský úřad písemně prostřednictvím zmocněnce politickou stranu, politické hnutí nebo koalici k odstranění závad v lhůtě, kterou krajský úřad sám určí.⁴³ V případě, že politická strana, politické hnutí nebo koalice neodstraní závalu na kterou krajský úřad upozornil ve stanovené lhůtě, rozhodne úřad o škrtnutí kandidáta z kandidátní

⁴⁰ §21 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁴¹ §21 odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁴² §21 odst. 3,4 a 5 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁴³ 22 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

listiny. V zákoně jsou přesně uvedené důvody a jde například o škrtnutí kandidáta z důvodu buďto nepřiložení prohlášení, případně přiložení prohlášení nesprávného či neúplného, uvedení kandidáta na více kandidátních listinách nebo například je-li kandidát uveden na listině nad nejvyšší možný počet kandidátů.⁴⁴

Ve lhůtě od 50 do 48 před dnem konání voleb rozhoduje krajský úřad o registraci kandidátní listiny nebo o jejím odmítnutí. Registruje kandidátní listiny, které obsahují všechny náležitosti dané zákonem bez jakýchkoliv chyb nebo odmítne kandidátní listiny obsahující chyby, které již podle zákonného postupu nelze napravit. Po registraci kandidátních listin, které splňují všechny náležitosti, zasílá krajský úřad jejich kompletní seznam starostům všech obcí na území kraje, a to nejpozději 48 dnů před konáním voleb.⁴⁵

3.1.2. Hlasovací lístky

Tisk hlasovacích lístků zajišťuje krajský úřad po registraci kandidátních listin. Hlasovací lístky se tisknou samostatně pro každou politickou stranu, politické hnutí nebo koalici. Voliči hlasovací lístky obdrží nejdéle 3 dny přede dnem voleb na adresu svého trvalého bydliště.

Každý hlasovací lístek má povinné náležitosti, stejně tak jako samotná kandidátní listina, které jsou uvedeny v §24 odst. 2 zákona o volbách do zastupitelstev krajů. Patří mezi ně například název kraje, nezkrácený název politické strany, politického hnutí nebo koalice, jméno, příjmení, věk, označení pořadí, příslušnost k určité politické straně nebo politickému hnutí nebo skutečnost, že kandidát je bez politické příslušnosti a mnohé další. Správnost těchto údajů kontroluje před vytištěním zmocněnec politické strany, politického hnutí nebo koalice.⁴⁶

3.1.3. Hlasování

Hlasování probíhá na území České republiky v jednotlivých krajích mimo hlavní město Prahu. Volič zpravidla hlasuje ve volebním okrsku, do kterého spadá na základě jeho trvalého bydliště, tudíž je zde zapsán ve stálém seznamu voličů. Výjimku představují voliči, kteří hlasují pomocí voličského průkazu vydávaného obecním úřadem. Ovšem i při hlasování pomocí voličského průkazu může volič volit jen ve volebních okrscích daného kraje.

⁴⁴ §22 odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁴⁵ §22 odst. 3 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁴⁶ §24 odst. 2 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

Všechny potřebné informace jako adresu volební místnosti a dobu konání voleb má povinnost zveřejnit starosta nejpozději 15 dnů přede dnem voleb způsobem v místě obvyklým. Pokud se v dané obci nachází volebních okrsků více, starosta sdělí, která část obce a volební místnost náleží kterému okrsku. Součástí tohoto oznámení je i upozornění voličů na nutnost prokázání své totožnosti při hlasování a státnímu občanství České republiky.⁴⁷

Každý volič může hlasovat pouze osobně, protože zastoupení není přípustné. Volič přijde do vyhlášené volební místnosti a před komisí předstoupí v pořadí, v jakém se do volební místnosti dostavil. V momentě, kdy přijde na řadu prokáže svou totožnost komisí platným občanským průkazem, případně cestovním pasem České republiky. Pokud je vše v pořádku obdrží volič úřední obálku a na žádost i nové hlasovací lístky. Pokud volič nedokáže prokázat svou totožnost a státní občanství České republiky, není mu umožněno hlasovat. Mimo hlasování přímo ve volební místnosti je možné, zpravidla jen ze závažných zdravotních důvodů, hlasovat i z pohodlí svého domova, případně jiném místě v územním obvodu volebního okrsku. Okrsková komise v tomto případě vyšle 2 své členy s přenosnou volební schránkou, obálkou a hlasovacími lístky. Členové komise se i při této formě hlasování snaží postupovat tak, aby se zachovala tajnost hlasování.⁴⁸

Po prokázání totožnosti a obdržení úřední obálky vstupuje volič do prostoru určeného k úpravě lístků. V tomto prostoru může volič vyznačit zakroužkováním až 4 kandidáty a následně vložit hlasovací lístek do úřední obálky. Samotnou obálku poté vkládá do volební schránky. V moment, kdy uplyne stanovená doba voleb uzavírá se volební místnost a předseda okrskové komise prohlašuje hlasování za ukončené.⁴⁹

3.1.4. Sčítání odevzdaných hlasů okrskovou volební komisí

Po uplynutí stanovené doby, uzavřením volební místnosti a prohlášením je tedy hlasování ukončené a následuje sčítání hlasů. Sčítání probíhá zpravidla ve stejné místnosti, kde probíhaly celé volby a kromě členů komise mají právo být při sčítání přítomni zaměstnanci Českého statistického úřadu, kteří mají zákonné pověření, zaměstnanci obce zařazení do pověřeného obecního úřadu s potřebným

⁴⁷ §27 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁴⁸ §31 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁴⁹ §37 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

osvědčením, členové Státní volební komise a jejího sekretariátu a osoby, které mají povolení od Státní volební komise.⁵⁰

Následuje otevření zapečetěné volební schránky, ze které komise vyjme vhozené obálky a současně otevírá i přenosnou schránku, pokud byla na žádost některých voličů použita. Obálky smísí a nejdříve zkontroluje, zda se uvnitř nenachází i nějaké jiné obálky než úřední dané voličům komisí. Pokud by se některé takové obálky nacházely uvnitř jedné ze schránek tak je komise vyloučí, stejně tak jako případné vhozené hlasovací lístky mimo úřední obálku. V momentě, kdy členové komise takto rozdělí obálky následuje spočítání jejich celkového počtu a porovnání se záznamem ze stálého seznamu voličů, kdy by samozřejmě počet měl odpovídat. Po porovnání počtu vyjmou jednotlivé hlasovací lístky z obálek, rozdělí podle jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalicí, případně vyloučí další neplatné hlasovací lístky, které se najdou uvnitř úředních obálek. Sečtou jednotlivé rozdělené hromádky a poté sčítají i přednostní hlasy odevzdané jednotlivým kandidátům. Kontrola správnosti celého sčítání hlasů poté připadá na předsedu okrskové volební komise.⁵¹

Zákon upravuje i sčítání hlasovacích lístků nějakým způsobem upravených. Jedná se například o lístky, na nichž jsou jména kandidátů změněné, dopsané nebo i škrtnuté. K takovým úpravám okrsková volební komise nepřihlíží a hlasovací lístek připadá politické straně, politickému hnutí nebo koalici na hlasovacím lístku. V případech, kdy volič vyjádří zakroužkováním svůj přednostní hlas více než 4 kandidátům se hlasovací lístek počítá ve prospěch politické strany, politického hnutí nebo koalice, ale k přednostním hlasům se nepřihlíží.⁵²

Za neplatné lístky zákon považuje hlasovací lístky, které nejsou na předepsaném tiskopise, přetržené hlasovací lístky, ale i hlasovací lístky nevložené do úřední obálky. Jakékoliv jiné poškození nemá vliv na platnost hlasovacího lístku, pokud jsou jeho potřebné údaje stále čitelné. Hlas voliče je taktéž neplatný, pokud do úřední obálky vloží více než jeden hlasovací lístek.

⁵⁰ §38 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁵¹ §38 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁵² §39 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

Posouzení konečné platnosti hlasovací lístku připadá dle zákona okrskové volební komisi.⁵³

3.1.5. Zápis o průběhu a výsledku hlasování

Po sečtení všech hlasů má okrsková volební komise za úkol vyhotovit zápis o průběhu a výsledku hlasování, který zpravidla podepisují všichni členové okrskové volební komise. Musí uvést například počet vydaných úředních obálek, počet odevzdaných úředních obálek, počet platných odevzdaných hlasů pro jednotlivé politické strany, politická hnutí a koalice; včetně celkové počtu platných hlasů.⁵⁴

Po vyhotovení zápisu a jeho podepsání jednotlivými členy okrskové komise předává její předseda nebo jím pověřený člen jeden ze stejnopisů zápisu o průběhu a výsledku hlasování neprodleně Českému statistickému úřadu. Na místě se kontrolují možné chyby v předaném zápisu a ihned se ve spolupráci s osobou, která zápis odevzdává odstraňují. Pokud tato oprava na místě není možná zápis o průběhu a výsledku hlasování je odmítnut a stanovuje se lhůta k odstranění chyb a předání zápisu nového. Zpravidla se jedná o chyby drobné, ale k jejich opravě jsou potřeba materiály v ten moment stále uložené ve volební místnosti. Při předání správného zápisu o průběhu a výsledku hlasování obdrží předávající osoba písemný doklad s potvrzením o bezchybném předání výsledku hlasování.⁵⁵

3.1.6. Zjišťování a vyhlášení výsledků voleb

Český statistický úřad po převzetí výsledků hlasování od jednotlivých okrskových volebních komisí zajišťuje i zpracování celkového výsledku voleb v kraji. Vyhotoví rovněž i zápisy o výsledku voleb, které předává krajskému úřadu. Uvádí například počet volebních okrsků, celkový počet voličů, kteří obdrželi úřední obálku, celkový počet odevzdaných úředních obálek a celkový počet platných odevzdaných hlasů v kraji. Tento zápis o výsledku voleb musí být podepsán ředitelem krajského úřadu, pověřeným zaměstnancem kraje zařazeným do krajského úřadu a pověřeným zaměstnancem Českého statistického úřadu.⁵⁶

Krajský úřad je orgánem, který oficiální výsledky voleb do zastupitelstva kraje vyhláší a uveřejňuje vyvěšením zápisu o výsledku voleb do zastupitelstva

⁵³ §39 odst. 2 a 3 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁵⁴ §40 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁵⁵ §41 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁵⁶ §42 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

kraje na úřední desce krajského úřadu neprodleně po jeho podepsání. Ve Sbírce zákonů je následně sdělením vyhlášuje a uveřejňuje Státní volební komise.⁵⁷

3.1.7. Vznik a zánik mandátu

*„Mandát člena zastupitelstva kraje vzniká zvolením; ke zvolení dojde ukončením hlasování.“*⁵⁸ Zaniknout může například odmítnutím složení slibu člena zastupitelstva kraje, složením slibu s výhradou nebo i úmrtím člena zastupitelstva. Rozhodnout o ukončení mandátu může ovšem i soud svým pravomocným rozhodnutím, kterým odsoudí člena zastupitelstva k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Kdyby se uprázdnil mandát v zastupitelstvu kraje nastoupí místo tohoto člena zastupitelstva náhradník z kandidátní listiny téže politické strany, politického hnutí nebo koalice v pořadí podle §43 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů. Daný náhradník získává mandát člena zastupitelstva kraje následující den po dni, kdy zanikl mandát původního člena zastupitelstva kraje, za kterého nastupuje. Nastupuje také v moment, kdy soud shledá důvodným návrh na neplatnost volby původního kandidáta.⁵⁹

⁵⁷ §44 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁵⁸ §48 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

⁵⁹ §49 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

4. Krajské volby v letech 2000–2020

4.1. Krajské volby v roce 2000

Krajské volby v roce 2000 byly vůbec prvními volbami do krajských zastupitelstev, které v České republice proběhly. Uskutečnily se 12. listopadu ve všech krajích kromě hlavního města Prahy. Celková účast byla pouhých 33,64 % s 2 349 124 platnými odevzdanými hlasy z celkového počtu voličů ze seznamu, který činil 7 182 503 možných voličů. Nejvyšší volební účasti dosáhl kraj Pardubický s 36,46 %. Celkový počet neplatných hlasů v celé republice činil 57 541 hlasů a 9 720 vydaných obálek nebylo vůbec odevzdáno.

Dohromady bylo v prvních volbách voleno 675 budoucích členů zastupitelstev krajů a nejvíc mandátů připadlo Občanské demokratické straně. Čtyřkoalice, Komunistická strana Čech a Moravy a Česká strana sociálně demokratická získaly poté v tomto pořadí největší mandát. Ostatní politické strany, politické hnutí a koalice získaly pouhý zlomek mandátů těchto jednotlivých stran, případně i přes řádově tisíce získaných hlasů nezískaly mandát žádný.

Tabulka č. 1 – Počet voličů, volební účast, platné a neplatné hlasy v jednotlivých krajích ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2000

Název kraje	Voliči v seznamu	Volební účast v %	Platné hlasy	Neplatné hlasy	% platných hlasů
Středočeský kraj	894 615	32,77	284 275	6 757	97,68
Budějovický kraj	495 549	34,13	165 241	3 183	98,11
Plzeňský kraj	443 935	35,55	152 890	4 340	97,24
Karlovarský kraj	239 385	28,44	65 812	1 987	97,07
Ústecký kraj	649 187	29,68	184 625	6 689	96,50
Liberecký kraj	336 369	33,07	108 272	2 708	97,56
Královehradecký kraj	436 977	34,74	148 754	2 853	98,12
Pardubický kraj	400 795	36,46	141 908	3 487	97,60
Jihlavský kraj	406 054	35,86	141 430	3 530	97,56
Brněnský kraj	905 459	34,93	310 648	4 926	98,44
Olomoucký kraj	507 341	34,19	167 639	5 228	96,98
Zlínský kraj	470 707	36,07	164 727	4 547	97,31
Ostravský kraj	996 130	32,24	312 903	7 306	97,72
Celkem	7 182 503	33,64	2 349 124	57 541	97,61

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Kromě toho, že se jednalo o první volby do krajských zastupitelstev, probíhaly zároveň pouze v jeden den a jsou i jedinými, při kterých ještě stále existovaly kraje pojmenovány jako Budějovický, Jihlavský, Brněnský a Ostravský. Největší počet možných voličů měl ostravský kraj s 996 130 lidmi, kteří se voleb mohli účastnit a využít své aktivní volební právo. Největší procentní volební účast byla poté v Pardubickém kraji s 36.46 %. Kraj s procentně nejvyšším počtem neplatných hlasů byl Ústecký kraj a počet neplatných hlasů činil 6 689 hlasů.

I neplatné hlasy jsou zajímavým údajem, protože zpravidla vznikají čistě kvůli nepozornosti lidí, kdy vloží do obálky dva hlasovací lístky nebo dokonce vloží do hlasovací schránky hlasovací lístek samotný bez obálky, případně v obálce špatně i po obdržení obálky úřední od komise. Výsledek hlasování pravděpodobně tyto ve finále neplatné hlasy nijak zvrátit nemohly, ale i přesto se jejich počet pomalu blíží například počtu platných hlasů v Karlovarském kraji.

Tabulka č. 2 – Zisk mandátů jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2000

Název strany	Počet přidělených mandátů	
	Celkem	v %
OS	5	0,74
ODS	185	27,41
NEZ	13	1,93
SNK	16	2,37
ZHN	6	0,89
4KOALICE	171	25,33
NPM	5	0,74
SDRUŽ.PK	2	0,30
KSČM	161	23,85
ČSSD	111	16,44

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Z celkového počtu 675 volených mandátů nejvíce připadlo stranám ODS, Čtyřkoalici, KSČM a v té době vládnoucí straně ČSSD. Mimo tyto bylo ostatním dohromady přiřazených pouhých 44 mandátů a stranám s příliš nízkým počtem hlasů nebyl přiřazen mandát žádný.

Občanská demokratická strana zvítězila v 7 krajích a nejbližší se celkovému výsledku voleb přiblížil Královehradecký kraj, ve kterém ODS získala 26,85 %, Čtyřkoalice 26,23 %, KSČM 17,99 % a ČSSD 13,18 % ze všech odevzdaných hlasů.

4.2. Krajské volby v roce 2004

Krajské volby v roce 2004 se již stejně jako všechny následující konaly ve dvou dnech, jimiž v tomto případě byly 5. a 6. listopadu. Jednalo se o druhé volby do krajských zastupitelstev v České republice konané ve 13 krajích mimo hlavní město Prahu. Ty se v hlavním městě Praha nekonají, neboť funkci zastupitelstva kraje zastupuje zastupitelstvo města volené ve volbách do zastupitelstev obcí. Volební účast v celé republice byla velmi nízká a dosáhla pouze 29,62 % a největší volební účasti dosáhl kraj Pardubický s 32,60 %. Své aktivní volební právo se tak rozhodlo využít pouze 2 164 456 občanů, kteří celkově odevzdali 2 117 443 platných hlasů. Počet neplatných hlasů byl 42 486 a 4 527 vydaných úředních obálek nebylo vůbec odevzdáno.

Celkově se opět volilo 675 členů do zastupitelstev krajů, a i tento rok získala nejvíce mandátů Občanská demokratická strana. Následovala Komunistická strana Čech a Moravy, Česká strana sociálně demokratická a Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová v tomto pořadí. Ostatním politickým stranám, politickým koalicím a hnutím byl přidělen mandát výrazně menší nebo dokonce žádný z důvodu nedostatečného počtu získaných hlasů.

Tabulka č. 3 – Počet voličů, volební účast, platné a neplatné hlasy v jednotlivých krajích ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2004

Název kraje	Voliči v seznamu	Volební účast v %	Platné hlasy	Neplatné hlasy	% platných hlasů
Středočeský kraj	925 330	30,73	277 453	6 352	97,76
Jihočeský kraj	502 938	30,45	149 088	3 652	97,61
Plzeňský kraj	449 374	31,34	138 504	2 137	98,48
Karlovarský kraj	241 442	24,99	58 652	1 511	97,49
Ústecký kraj	656 799	25,37	163 175	3 090	98,14
Liberecký kraj	343 147	30,83	103 998	1 606	98,48
Královéhradecký kraj	442 119	32,56	142 145	1 625	98,87
Pardubický kraj	406 730	32,60	128 921	3 177	97,59
Kraj Vysočina	407 000	31,82	127 251	2 085	98,39
Jihomoravský kraj	930 744	29,71	269 422	6 394	97,68
Olomoucký kraj	516 974	28,44	144 724	2 059	98,60
Zlínský kraj	479 121	30,63	144 617	1 932	98,68
Moravskoslezský kraj	1 005 660	27,55	269 493	6 866	97,52
Celkem	7 307 378	29,62	2 117 443	42 486	98,03

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Jednalo se o první volby do krajských zastupitelstev, ve kterých jsme již měli kraj Jihočeský, Jihomoravský, Moravskoslezský a Kraj Vysočina. Moravskoslezský kraj měl největší počet voličů ze seznamu, který poprvé v historii voleb do zastupitelstev krajů u jednoho kraje přesáhl 1 milion voličů. Nejvíce neplatných hlasů měl procentně Karlovarský kraj, ve kterém voliči odevzdali 1 511 neplatných hlasů, přičemž celkový počet neplatných hlasů v celé republice činil 1,97 %.

Oproti krajským volbám v roce 2000 se volební účast snížila o 4,02 % přičemž klesla pod 30 %. Nejmenší volební účast byla stejně tak jako v předchozím roce v Karlovarském kraji, kde tentokrát nedosáhla ani 25 %. Největší volební účasti naopak dosáhl znovu kraj Pardubický i přes její pokles oproti minulým krajským volbám.

Tabulka č. 4 – Zisk mandátů jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2004

Název strany	Počet přidělených mandátů	
	Celkem	v %
KOAL_STČ	4	0,59
SNK-ED	3	0,44
SOS	7	1,04
KOAL_PAR	12	1,78
KDU-ČSL	72	10,67
ZEL_MOR	3	0,44
EDVPMSOS	2	0,30
KOAL_KV	2	0,30
ODS	291	43,11
ČSSD	105	15,56
ED	3	0,44
SNK	11	1,63
KSČM	157	23,26
ED+NSK	3	0,44

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Z 675 volených mandátů připadlo nejvíce ODS, KSČM, ČSSD a KDU-ČSL. Mezi ostatní politické strany, politické hnutí a koalice bylo dohromady rozděleno 48 mandátů. Zároveň byl mandát rozřazen mezi 14 politických stran, koalic a hnutí, což je o 4 více oproti minulým volbám. Občanská demokratická strana měla v tomto roce zisk více než 40 % a celkově ji bylo přiděleno 291 mandátů.

Celkově v těchto krajských volbách vítězná ODS zvítězila ve 12 krajích, tedy ve všech kromě kraje Jihomoravského, kde byla o 0,38 % získaných hlasů úspěšnější KDU-ČSL.

4.3. Krajské volby v roce 2008

Krajské volby v roce 2008 se konaly ve dvou dnech a tentokrát připadly na 17. a 18. října. Jednalo se v pořadí o třetí krajské volby a jako každý rok se konaly ve 13 krajích mimo hlavní město Prahu. Volební účast byla tento rok oproti předchozím značně vyšší a celkově dosáhla 40,30 %. S touto volební účastí se tyto volby staly krajskými volbami s doposud nejvyšší účastí vůbec. Krajem s největší volební účastí byl Kraj Vysočina s 44,88 %. Z celkového počtu 7 415 830 voličů ze seznamu přišlo k volbám 2 988 487, kteří dohromady odevzdali 2 913 642 platných hlasů. Vzhledem k vysoké volební účasti ovšem doprovázel tyto volby i velký počet hlasů neplatných.

Celkem bylo voleno 675 členů zastupitelstev krajů a největší mandát získala Česká strana sociálně demokratická, která poprvé od prvních voleb získala větší mandát než Občanská demokratická strana. Po ČSSD získaly největší mandát ODS, KSČM a KDU–ČSL v tomto pořadí.

Tabulka č. 5 – Počet voličů, volební účast, platné a neplatné hlasy v jednotlivých krajích ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2008

Název kraje	Voliči v seznamu	Volební účast v %	Platné hlasy	Neplatné hlasy	% platných hlasů
Středočeský kraj	967 991	42,14	396 873	9 798	97,59
Jihočeský kraj	510 864	40,78	203 664	4 203	97,98
Plzeňský kraj	454 460	40,28	178 865	3 754	97,94
Karlovarský kraj	241 879	35,01	82 742	1 714	97,97
Ústecký kraj	661 365	37,44	241 643	5 460	97,79
Liberecký kraj	348 349	38,08	129 668	2 785	97,90
Královehradecký kraj	445 594	41,72	179 522	5 635	96,96
Pardubický kraj	411 992	42,61	173 233	2 169	98,76
Kraj Vysočina	412 166	44,88	180 556	3 899	97,89
Jihomoravský kraj	943 777	41,05	377 706	8 579	97,78
Olomoucký kraj	521 859	38,50	194 946	5 352	97,33
Zlínský kraj	482 524	41,13	193 328	4 683	97,63
Moravskoslezský kraj	1 013 010	38,60	380 896	9 060	97,68
Celkem	7 415 830	40,30	2 913 642	67 091	97,75

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Procentně nejvíce neplatných odevzdaných hlasů bylo odevzdáno v Královehradeckém kraji, ve kterém voliči odevzdali 5 635 neplatných hlasů. Celkový počet neplatných hlasů v těchto volbách byl 2,25 % a tedy doposud nejvyšší.

Oproti krajským volbám v roce 2004 se volební účast nečekaně zvýšila o více než 10 %. Nejmenší volební účast opět byla v Karlovarském kraji s 35,01 %. Největší účast naopak byla v Kraji Vysočina, kde k volbám přišlo téměř 45 % voličů ze seznamu.

Tabulka č. 6 – Zisk mandátů jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2008

Název strany	Počet přidělených mandátů	
	Celkem	v %
„Altern“	5	0,74
ČSSD	280	41,48
Doktoři	4	0,59
KDU-ČSL	43	6,37
KOAL_HK1	4	0,59
KOAL_KV1	3	0,44
KOALPAR1	9	1,33
KOALPLZ1	3	0,44
KSČM	114	16,89
„NSK“	4	0,59
ODS	180	26,67
S.cz	8	1,19
SLK	7	1,04
SNK ED	3	0,44
SOS	3	0,44
STAR+NEZ	5	0,74

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Z 675 volených mandátů bylo tentokrát přiřazeno nejvíce z nich České straně sociálně demokratické. Oproti minulým volbám kromě nového vítěze je zároveň změnou i počet výrazně dominantních stran, co se zisku mandátů týče.

Po ČSSD získaly výrazně větší počet mandátů oproti ostatním pouze ODS a KSČM. ČSSD se současně stalo v té době jedinou stranou, která zvítězila v každém ze 13 krajů najednou.

4.4. Krajské volby v roce 2012

Krajské volby v roce 2012 se konaly 12. a 13. října a oproti krajským volbám z roku 2008 je bohužel znovu doprovázela nižší volební účast. Kraj Vysočina byl opět krajem s největší volební účastí a k volbám v něm přišlo 41,05 % voličů ze seznamu. Ze všech 7 491 806 možných voličů k volbám přišlo 2 763 464 z nich a společně odevzdali 2 637 115 platných hlasů. Celkově bylo 120 061 odevzdaných hlasů neplatných, což je i přes menší volební účast téměř dvojnásobek oproti minulým krajským volbám. Pouze 95,65 % odevzdaných hlasů tak bylo platných, což ke dni těchto voleb byla nejhorší procentní platnost hlasů vůbec.

Jednalo se taktéž o první krajské volby, při kterých měli voliči možnost volit s voličským průkazem. Celkový počet mandátů byl opět 675 a nejvyšší počet mandátů získala i tyto volby Česká strana sociálně demokratická. I v těchto volbách byly 3 hlavní dominující strany a po ČSSD jimi byly KSČM a ODS v tomto pořadí.

Tabulka č. 7 – Počet voličů, volební účast, platné a neplatné hlasy v jednotlivých krajích ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2012

Název kraje	Voliči v seznamu	Volební účast v %	Platné hlasy	Neplatné hlasy	% platných hlasů
Středočeský kraj	1 006 408	36,45	349 796	16 348	95,54
Jihočeský kraj	516 534	38,59	191 917	7 196	96,39
Plzeňský kraj	458 038	38,21	166 758	7 780	95,54
Karlovarský kraj	241 114	31,57	72 130	3 818	94,97
Ústecký kraj	663 440	33,94	213 000	11 527	94,87
Liberecký kraj	351 263	38,55	129 482	5 627	95,84
Královehradecký kraj	448 201	38,43	163 374	8 609	94,99
Pardubický kraj	415 553	39,47	155 464	8 164	95,01
Kraj Vysočina	415 794	41,05	164 072	6 278	96,31
Jihomoravský kraj	954 117	37,76	347 336	12 226	96,60
Olomoucký kraj	524 013	35,67	176 884	9 475	94,92

Zlínský kraj	485 530	40,34	186 923	8 219	95,79
Moravskoslezský kraj	1 011 801	33,17	319 979	14 794	95,58
Celkem	7 491 806	36,89	2 637 115	120 061	95,65

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Nejvíce neplatných hlasů bylo procentně odevzdáno v Ústeckém kraji. Voliči v něm odevzdali 11 527 neplatných hlasů neboli 5,13 % ze všech odevzdaných hlasů v kraji. Oproti 2,25 % neplatných hlasů odevzdaných předchozí krajské volby jich tento rok bylo 4,35 %, tedy téměř dvojnásobek.

Volební účast byla nižší než při krajských volbách v roce 2008, ale stále zůstala vyšší než průměrná. Karlovarský kraj byl i tento rok krajem s nejmenší volební účastí, jež byla o více než 3 % nižší než minulé krajské volby. Krajem s největší volební účastí i nadále zůstal Kraj Vysočina a k volbám v něm přišlo 41,05 % voličů z seznamu.

Tabulka č. 8 – Zisk mandátů jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2012

Název strany	Počet přidělených mandátů	
	Celkem	v %
ALTER	4	0,59
ČSSD	205	30,37
HNHRM	5	0,74
„JIH 12“	9	1,33
KDU-ČSL	42	6,22
KDUČSLSZ	8	1,19
KDUSZHRM	6	0,89
KDU VPM	7	1,04
KOALPAR1	10	1,48
KSČM	182	26,96
NEZ	5	0,74
ODS	102	15,11
S.cz	9	1,33
SLK	13	1,93
SNKED+NE	3	0,44

SPOZ	7	1,04
SZ+Změna	10	1,48
TOP+STAN	44	6,52
VČ	4	0,59

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Nejvíce mandátů bylo stejně jako minulé krajské volby přiřazeno České straně sociálně demokratické. KSČM tentokrát získala značně více hlasů oproti ODS a bylo jí přiděleno pouze o 23 mandátů méně než vítězné ČSSD.

4.5. Krajské volby v roce 2016

Krajské volby v roce 2016 konané 7. a 8. října vyhlášené stejně tak jako ostatní prezidentem republiky opět doprovázela nižší volební účast oproti předchozím krajským volbám. Zlínský kraj se v těchto volbách stal krajem s nejvyšší volební účastí a k volbám v něm přišlo 38,50 % voličů ze seznamu. Ze 7 461 766 možných voličů přišlo svůj hlas odevzdat 2 579 668 z nich a společně odevzdali 2 532 311 platných hlasů. Počet neplatných hlasů se oproti posledním krajským volbám opětovně snížil a celkově bylo jen 43 510 neplatných hlasů. Procentní platnost hlasů byla doposud s 98,31 % vůbec nejlepší, co se krajských voleb týká.

Mimo politických stran, politických hnutí a koalic do těchto voleb známých se poprvé v rámci krajských voleb objevuje hnutí ANO, které ihned v prvních krajských volbách, jichž se zúčastnilo vítězí. Po tomto hnutí jediná ČSSD získala nad 100 mandátů a zbytek z nich byl rozdělen převážně mezi KSČM, ODS, KDU–ČSL a STAN.

Tabulka č. 9 – Počet voličů, volební účast, platné a neplatné hlasy v jednotlivých krajích ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2016

Název kraje	Voliči v seznamu	Volební účast v %	Platné hlasy	Neplatné hlasy	% platných hlasů
Středočeský kraj	1 026 801	34,76	350 539	5 845	98,36
Jihočeský kraj	513 857	36,31	183 064	3 293	98,23
Plzeňský kraj	456 716	35,74	160 317	2 764	98,31
Karlovarský kraj	236 933	30,23	70 155	1 293	98,19
Ústecký kraj	656 600	28,94	186 286	3 459	98,18
Liberecký kraj	350 267	35,91	123 817	1 841	98,53
Královehradecký kraj	444 612	37,33	163 079	2 680	98,38
Pardubický kraj	413 501	36,80	149 230	2 684	98,23
Kraj Vysočina	413 171	37,34	151 790	2 288	98,52
Jihomoravský kraj	952 480	36,84	344 734	5 809	98,34
Olomoucký kraj	518 478	33,20	169 153	2 748	98,40
Zlínský kraj	480 457	38,50	181 909	2 831	98,47
Moravskoslezský kraj	997 893	30,58	298 598	5 975	98,04
Celkem	7 461 766	34,57	2 532 311	43 510	98,31

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Voliči v Moravskoslezském kraji v těchto volbách odevzdali procentně největší počet neplatných hlasů. Ze všech odevzdaných hlasů v tomto kraji bylo 1,96 % z nich neplatných.

Volební účast se opět vůči posledním krajským volbám snížila a poprvé za historii krajských voleb neměl Karlovarský kraj nejmenší volební účast. V těchto volbách ho s nejmenší volební účastí 28,94 % nahradil Ústecký kraj.

Tabulka č. 10 – Zisk mandátů jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2016

Název strany	Počet přidělených mandátů	
	Celkem	v %
ANO 2011	176	26,07
ČSSD	125	18,52
HNHRM	3	0,44
JIH 12	4	0,59
KDU-ČSL	42	6,22
Koalice pro KHK	5	0,74
Koalice pro OLK	7	1,04
Koalice pro PaK	9	1,33
Koalice pro PLK	2	0,30
KSČM	86	12,74
ODS	76	11,26
Piráti	3	0,44
Piráti+SZ	5	0,74
SLK	18	2,67
SPD	2	0,30
SPD + SPO	32	4,74
STAN	24	3,56
STAN+HOPB+TOP09	5	0,74
STANKOAKDUTOP09	5	0,74
STANPatrSvobSs	4	0,59
STAN+ProOL	6	0,89
STAN+SNK ED	4	0,59
STAN+SOM	4	0,59
STAN+VČ	4	0,59
Svobodní+SsČR	4	0,59
TOP 09	12	1,78
TOP09+ŽTB	4	0,59
Změna pro LbK	4	0,59

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Nejvíce mandátů bylo tentokrát přiřazeno novému hnutí ANO, které zvítězilo v 9 krajích. Pouze ČSSD jako další získala nad 100 mandátů a se ziskem 86 a 76 mandátů jí následovaly KSČM a ODS.

4.6. Krajské volby v roce 2020

Do dnes poslední krajské volby konané 2. a 3. října 2020 dosáhly opět o něco vyšší volební účasti oproti těm předchozím. Nejvyšší volební účasti opětovně dosáhli voliči ve Zlínském kraji, kde k volbám přišlo odevzdat svůj hlas 41,19 % ze všech voličů ze seznamu. Z 7 471 766 potencionálních voličů dorazilo do volební komise odevzdat svůj hlas 2 807 967 a dohromady odevzdali 2 769 361 platných hlasů. Neplatných hlasů bylo v posledních krajských volbách pouhých 35 364, což je i přes vyšší volební účast o 84 697 méně oproti krajským volbám v roce 2012. Vzhledem k tomu, že šlo o krajské volby s doposud nejmenším počtem neplatných hlasů vůbec, jde zároveň o krajské volby s největším procentem platných hlasů.

Nejvyšší počet mandátů v posledních krajských volbách byl přiřazen stejně jako v předposledních hnutí ANO a druhé místo obsadili Piráti, kteří v roce 2016 získali pouze 3 mandáty.

Tabulka č. 11 – Počet voličů, volební účast, platné a neplatné hlasy v jednotlivých krajích ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2020

Název kraje	Voliči v seznamu	Volební účast v %	Platné hlasy	Neplatné hlasy	% platných hlasů
Středočeský kraj	1 044 056	40,66	418 201	5 717	98,65
Jihočeský kraj	510 532	39,51	198 887	2 661	98,68
Plzeňský kraj	452 341	38,80	173 685	1 644	99,06
Karlovarský kraj	231 523	34,94	79 783	1 042	98,71
Ústecký kraj	647 214	31,30	199 913	2 409	98,81
Liberecký kraj	347 221	40,41	138 811	1 429	98,98
Královehradecký kraj	439 075	41,01	177 049	2 745	98,47
Pardubický kraj	410 092	40,87	166 090	1 442	99,14
Kraj Vysočina	407 184	39,65	159 447	1 875	98,84
Jihomoravský kraj	948 124	38,82	362 861	4 705	98,72
Olomoucký kraj	510 191	37,29	187 291	2 689	98,58
Zlínský kraj	473 249	41,19	192 101	2 556	98,69
Moravskoslezský kraj	978 497	32,71	315 242	4 450	98,61
Celkem	7 461 766	37,95	2 769 361	35 364	98,74

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

I v posledních uskutečněných krajských volbách měl Ústecký kraj nejmenší volební účast, a to pouze 31,30 %. Volební účast se celkově ale opět přiblížila blíže k té doposud největší z roku 2008.

Tabulka č. 12 – Zisk mandátů jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2020

Název strany	Počet přidělených mandátů	
	Celkem	v %
ANO	178	26,37
ČSSD	28	4,15
ČSSD+SproK	8	1,19
HNHRM	4	0,59
JIH 12	4	0,59
JP+LES+ED+Z+TOP	4	0,59
KDU-ČSL	33	4,89
KDU-ČSL+ODS	4	0,59
KDU-ČSL+TOP 09	7	1,04
KDU+VPM+Nestr.	4	0,59
KDU+Z+TOP+ProOL	12	1,78
Koalice pro PaK	7	1,04
KSČM	13	1,93
KVC+VOK	3	0,44
ODS	53	7,85
ODS+STAN+VČ	12	1,78
ODS+STO	7	1,04
ODS+Svobod.+SOM	9	1,33
ODS+TOP 09	29	4,30
Piráti	91	13,48
SLK	22	3,26
SNK1	3	0,44
SPD	35	5,19

STAN	40	5,93
STAN+Piráti	13	1,93
STAN+SNK ED	6	0,89
STAN+SOL	7	1,04
STAN+Z+PROPLZEŇ	7	1,04
TOP 09+HDK+LES	4	0,59
TOP+Hlas+Zelení	4	0,59
TOP+STAN	8	1,19
TOP+Z+LES+MZH+I	5	0,74
Trikol+Souk+NEZ	3	0,44
UFO+ProMOST	4	0,59
Zelení+ČSSD	4	0,59

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Nejvíce mandátů opět získalo hnutí ANO a s rozdílem 87 mandátů byli na druhém místě Piráti. Dříve dominující strany jako ČSSD, ODS a další stále získaly nezanedbatelný počet mandátů, který je ovšem pouze zlomkem přiřazených mandátů hnutí ANO.

5. Karlovarský kraj

Stejně tak jako kraje ostatní vznikl Karlovarský kraj k 1. lednu 2000, kdy se Západočeský kraj rozdělil na kraj Karlovarský a kraj Plzeňský. Na rozdíl od pár výše zmíněných krajů neprošel v průběhu let žádnou změnou svého názvu a do dnes je stejný i svou rozlohou. Leží na západě republiky a je vůbec nejzápadnějším krajem. Sousedí pouze s Ústeckým a Plzeňským krajem a zároveň uzavírá území republiky státní hranicí s Německem. S rozlohou pouhých 3 310 km² je třetím nejmenším krajem v České republice a společně se sousedním Ústeckým krajem tvoří oblast soudržnosti Severozápad, tzv. NUTS 2.

Složen je 3 okresy, jimiž jsou okres Karlovy Vary, Cheb a Sokolov. Rozlohou největší je okres Karlovy Vary, který má současně i největší počet obyvatel a mimo jiné i obcí. Okresy Cheb a Sokolov jsou svou rozlohou i počtem obyvatel srovnatelné. Celkově se na území kraje nachází 134 obcí, jež jsou dále členěny do 528 částí.⁶⁰

Obr. 2 Okresy v Karlovarském kraji

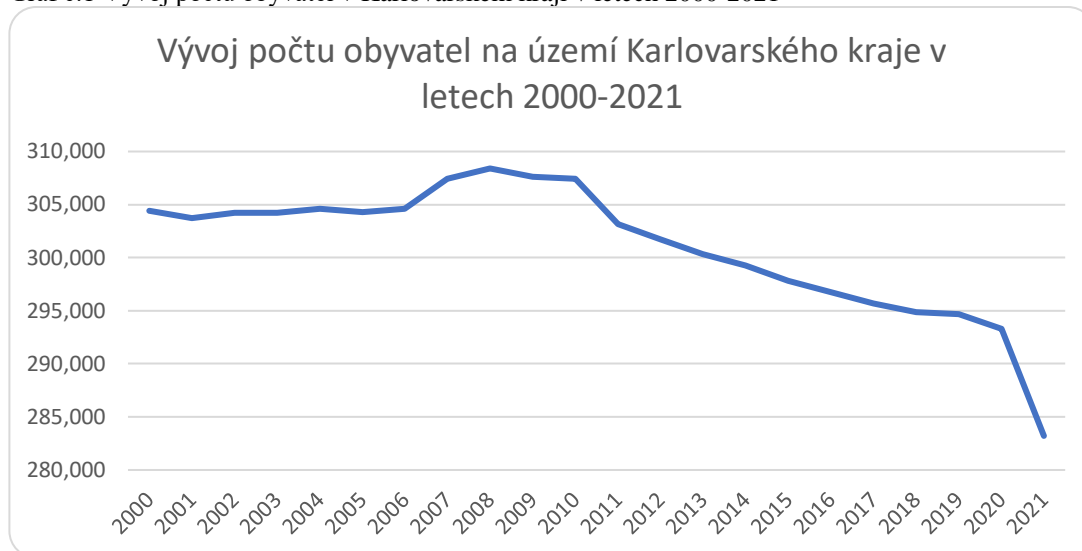
Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/xk/okresy>

5.1. Obyvatelstvo

Na území Karlovarského kraje k 31. prosinci 2021 žilo 283 210 obyvatel, což z Karlovarského kraje dělá kraj s nejmenším počtem obyvatel v České republice. Pro porovnání po Karlovarském kraji má nejmenší počet obyvatel kraj Liberecký s 437 570 obyvateli.

⁶⁰ Informační portál Karlovarského kraje [online] [cit. 2023-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.kr-karlovarsky.cz/Stranky/Default.aspx>

Graf č.1 Vývoj počtu obyvatel v Karlovarském kraji v letech 2000-2021

Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/xk/obyvatelstvo-xk> - zpracoval autor sám

Na grafu zobrazující vývoj počtu obyvatel v daných letech zároveň můžeme vidět, že počet obyvatel Karlovarského kraje je od roku 2008 každým rokem nižší. Způsobeno je to jak stěhováním občanů, kteří se zpravidla stěhují za lepšími pracovními příležitostmi, tak například i velkou mírou úmrtnosti, která je v kraji vyšší než míra porodnosti. V roce 2020 zemřelo v Karlovarském kraji 2 654 osob, přičemž 30 % všech zemřelých v kraji bylo ve věku 70-79 let, tudíž vyšší úmrtnost můžeme přisuzovat i vyššímu průměrnému věku občanů v kraji.

K roku 2016 žilo na území Karlovarského kraje 19,8 % občanů ve věku 15 let a více s dosaženým pouze základním vzděláním, což kraj v rámci republiky staví na nejhorší postavení. V kraji dále žije 36,5 % občanů ve věku 15 let a více s dokončeným středním vzděláním bez maturity a 31,9 % občanů s dokončeným středním vzděláním s maturitou. Vysokoškolské vzdělání má poté pouze 11,4 % občanů kraje ve věku 15 let a více.

Podíl nezaměstnaných v Karlovarském kraji k 31. říjnu 2021 činil 4,26 %, přičemž republikový průměr činil 3,38 %. Průměrná hrubá měsíční mzda v 1. čtvrtletí 2021 činila v Karlovarském kraji 30 148 Kč, což z něj dělá kraj s nejmenší průměrnou hrubou měsíční mzdou v celé České republice.

Průměrně nižší dosahovaná úroveň vzdělání a nižší průměrná mzda se odráží i v dalších problémech kraje, jimiž je například zadluženost občanů kraje, kteří se následně dostanou do exekuce. V roce 2021 bylo v Karlovarském kraji

v exekuci 31 401 občanů, ovšem celkový počet exekucí činil 188 750. Průměrně tak připadalo na každou osobu v exekuci ihned 6 exekucí.⁶¹

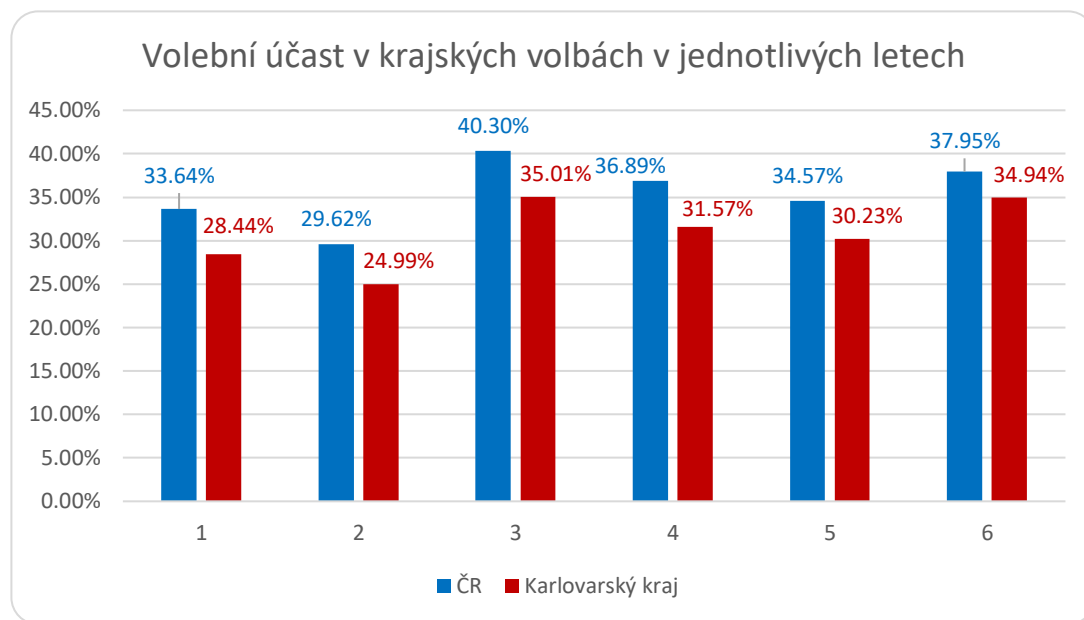
⁶¹ Mapa exekucí [online] [cit. 2023-03-19]. Dostupné z WWW: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

6. Krajské volby v Karlovarském kraji v průběhu let

6.1. Volební účast

V průběhu let se ukázalo, že Karlovarský kraj zpravidla dosahuje při volbách do krajských zastupitelstev jedné z nejmenších volebních účastí vůbec.

Graf č.2 Volební účast v krajských volbách v letech 2000–2020

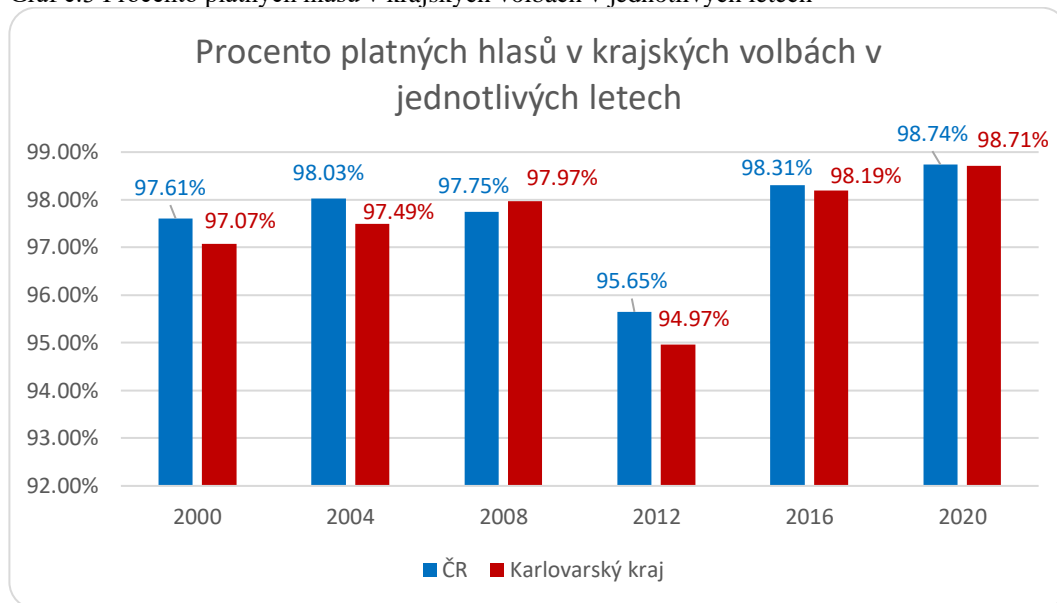
Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/xk/obyvatelstvo-xk> - zpracoval autor sám

Z grafu můžeme vidět, že volební účast Karlovarského kraje ani jednou za 6 konaných krajských voleb nebyla vyšší než celková volební účast v celé republice. Nejblíže se Karlovarský kraj přiblížil republikové volební účasti právě při posledních volbách v roce 2020, při kterých zaostával o 3,01 %.

6.2. Procento platných hlasů

Nízkou volební účast většinou voliči nenahradí ani počtem svých platných hlasů v poměru k neplatným, protože jde současně o kraj dosahující ve volbách nižších procent platných hlasů v porovnání s kraji ostatními.

Graf č.3 Procento platných hlasů v krajských volbách v jednotlivých letech

Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/xk/obyvatelstvo-xk> - zpracoval autor sám

Oproti volební účasti se v procentu platných hlasů Karlovarský kraj zpravidla aspoň přibližuje celkovému procentu platných hlasů v celé republice a v roce 2008 se jako v doposud jediném dostal nad republikový průměr.

6.3. Výsledky krajských voleb v Karlovarském kraji

6.3.1. Krajské volby v roce 2000

V Karlovarském kraji se při vůbec prvních volbách do krajských zastupitelstev ucházelo o 45 mandátů celkově 11 politických stran, politických hnutí a koalic. Z těchto 11 ovšem pouze 4 získaly dostatečný počet hlasů k zisku mandátu a zbytku nebyl i přes získané hlasy přidělený mandát žádný.

Tabulka č. 13 – Zisk hlasů a počet přiřazených mandátů politickým stranám, hnutím a koalicím ve volbách do krajských zastupitelstev v Karlovarském kraji v roce 2000

Název strany	Zisk hlasů v %	Přiřazený mandát
Občanská demokratická strana	27,82	15
Strana venkova	2,43	x
Čtyřkoalice	19,10	10
REPUBLIKÁNI MIROSLAVA SLÁDKA	1,86	x
Strana zelených	2,42	x
Komunistická strana Čech a Moravy	22,37	12
K.Čes.str.nár.soc. a NEZÁVISLÍ	3,98	x
Vlastnecká republikánská strana	0,40	x
K.Pravý blok-Klub angaž. nestr.	0,88	x
Česká strana sociálně demokratická	16,39	8
Strana za životní jistoty	2,29	x

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Vítězem prvních krajských voleb v Karlovarském kraji se po zisku 27,82 % hlasů stala Občanská demokratická strana, které bylo přiřazeno 15 mandátů. Komunistická strana Čech a Moravy získala mandátů 12 a jako poslední v těchto volbách měla nad 20 % získaných hlasů. Čtyřkoalici společně s Českou stranou sociálně demokratickou bylo rozděleno zbylých 18 mandátů.

Celkovému výsledku voleb se výsledek v Karlovarském kraji podobá, ale není zcela totožný. ODS se celkově umístila na prvním místě, Čtyřkoalice na druhém, KSČM na třetím a ČSSD stejně tak jako v Karlovarském kraji na místě čtvrtém.

6.3.2. Krajské volby v roce 2004

V dodnes každých konaných krajských volbách politické strany, politické hnutí a koalice usilovaly o 45 mandátů a v roce 2004 se jich o získání mandátu pokusilo 13. Oproti volbám předchozím svým počtem získaných hlasů získalo mandát 5 subjektů, tedy o jeden více.

Tabulka č. 14 – Zisk hlasů a počet přiřazených mandátů politickým stranám, hnutím a koalicím ve volbách do krajských zastupitelstev v Karlovarském kraji v roce 2004

Název strany	Zisk hlasů v %	Přiřazený mandát
NEZÁVISLÍ	2,58	x
Koalice pro Karlovarský kraj	5,12	2
Občanská demokratická strana	40,25	21
Pravý Blok	0,70	x
Česká strana sociálně demokratická	14,97	7
Evropští demokraté	6,15	3
SNK sdružení nezávislých	4,20	x
Strana za životní jistoty	1,23	x
Strana zdravého rozumu	0,51	x
Dělnická strana	0,24	x
Konzervativní strana	1,15	x
Národní sjednocení	0,17	x
Komunistická strana Čech a Moravy	22,67	12

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Občanská demokratická strana i v roce 2004 zvítězila a získala o 6 mandátů více než v krajských volbách roku 2000. Oproti volbám minulým se k subjektům získávajícím mandát připojila strana Evropští demokraté, které byly přiřazeny 3 mandáty a Koalice pro Karlovarský kraj se ziskem 2 mandátů. Zároveň vzhledem k ukončení působnosti se o mandát oproti minulým volbám vůbec neucházela Čtyřkoalice. Tentokrát s poměrně velkým odstupem získala Komunistická strana Čech a Moravy druhý největší mandát se ziskem 22,67 % hlasů. Poslední stranou získávající mandát byla v Karlovarském kraji Občanská demokratická strana se ziskem 7 mandátů.

V porovnání s celorepublikovými výsledky byl zisk hlasů prvních třech nejúspěšnějších stran v souladu s výsledky v kraji.

6.3.3. Krajské volby v roce 2008

V pořadí třetích krajských volbách se v kraji o mandát ucházelo opětovně 13 politických stran, politických hnutí a koalic. Nutnou hranici zisku alespoň 5 % odevzdaných platných hlasů potřebných k získání mandátu tentokrát překonalo 6 z nich. Jednalo se o volby s rekordní volební účastí, která doposud nebyla překonána. Poprvé se rovněž stalo, že jedna z kandidujících stran zvítězila ve všech 13 krajích.

Tabulka č. 15 – Zisk hlasů a počet přiřazených mandátů politickým stranám, hnutím a koalicím ve volbách do krajských zastupitelstev v Karlovarském kraji v roce 2008

Název strany	Zisk hlasů v %	Přiřazený mandát
„ALTERNATIVA PRO KRAJ“	9,94	5
Česká strana sociálně demokratická	31,39	16
Doktoři (za uzdravení společnosti)	9,56	4
Dělnická strana – za zrušení popl. ve zdrav.	1,23	x
Koalice pro Karlovarský kraj	5,93	3
Komunistická strana Čech a Moravy	17,45	8
Občanská demokratická strana	18,08	9
Pravý Blok	0,98	x
SDŽ-Strana důstojného života	0,92	x
Sdružení pro republiku-Republikánská str. Čsl.	0,18	x
Strana zelených	2,64	x
Strana zdravého rozumu	0,44	x
Unie svobody-Demokratická unie	1,19	x

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Vzhledem k tomu, že Česká strana sociálně demokratická zvítězila ve všech krajích nemohlo tomu být jinak ani v Karlovarském kraji. Mimo první místo bylo hlasování kraje v souladu s celorepublikovým hlasováním i v případě druhého a třetího místa, které obsadily Občanská demokratická strana a Komunistická strana Čech a Moravy.

6.3.4. Krajské volby v roce 2012

V roce 2012 se zvýšil počet politických stran, politických hnutí a koalic ucházejících se o hlasy voličů na 16. I přes větší počet kandidujících subjektů se ale pouze 6 z nich podařilo získat dostatečný počet hlasů k přiřazení mandátu. Tyto krajské volby byly doprovázeny největším počtem neplatných hlasů, které tvořily 4,35 % všech odevzdaných hlasů v celé republice. Karlovarský kraj přitom byl jedním z nejhorsích s 5,03 % neplatných hlasů.

Tabulka č. 16 – Zisk hlasů a počet přiřazených mandátů politickým stranám, hnutím a koalicím ve volbách do krajských zastupitelstev v Karlovarském kraji v roce 2012

Název strany	Zisk hlasů v %	Přiřazený mandát
ALTERNATIVA	6,70	4
Česká strana sociálně demokratická	22,73	13
DSSS-STOP NEPŘÍZPŮSOBIVÝM!	3,34	x
HN.ZA HARM.ROZVOJ OBCÍ A MĚST	9,09	5
KOALICE PRO KARLOVARSKÝ KRAJ	4,66	x
Komunistická strana Čech a Moravy	22,98	14
Nár.socialisté-levice 21.stol.	2,05	x
Občanská demokratická strana	9,79	5
Pravý Blok	1,18	x
Česká pirátská strana	2,44	x
Strana Práv Občanů ZEMANOVCÍ	2,83	x
Strana soukromníků ČR	0,68	x
Suver.-Strana zdravého rozumu	0,95	x
Strana svobodných občanů	2,44	x
TOP 09 a Starostové pro KVK	7,38	4
Věci veřejné	0,68	x

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Poprvé výsledek voleb v Karlovarském kraji vůči republikovým tento rok není již od začátku v souladu. Komunistická strana Čech a Moravy v něm zvítězila o pár desetín procenta proti celkovému vítězi, kterým byla Česká strana sociálně demokratická. V Karlovarském kraji tak Komunistická strana Čech a Moravy získala o 1 mandát více. Ostatním politickým subjektům bylo rozděleno zbylých 18 mandátů.

6.3.5. Krajské volby v roce 2016

K dnešnímu dni se jedná o předposlední konané krajské volby a o mandát se v nich ucházelo 20 politických stran, politických hnutí a koalic. Mandát tentokrát získalo hned 8 z nich, přičemž vítězem bylo hnutí ANO, které se v rámci krajských voleb objevilo poprvé.

Tabulka č. 17 – Zisk hlasů a počet přiřazených mandátů politickým stranám, hnutím a koalicím ve volbách do krajských zastupitelstev v Karlovarském kraji v roce 2016

Název strany	Zisk hlasů v %	Přiřazený mandát
ALTERNATIVA	2,80	x
ANO 2011	22,91	13
NE ILEG. IMIG.-PEN. RADĚJI PRO NAŠE LIDI	0,41	x
Česká strana sociálně demokratická	13,91	8
ÚSVIT-NK s Blok. Proti islam.	1,02	x
DSSS-NE imigr.nepříz.p.dikt.EU!	1,45	x
HN.ZA HARM.ROZVOJ OBCÍ A MĚST	6,40	3
Komunistická strana Čech a Moravy	11,50	6
Národní demokracie	0,25	x
Občanská demokratická strana	7,59	4
Pravý Blok	0,19	x
Česká pirátská strana	5,46	3
PRO Zdraví a Sport	1,19	x
Sdružení nezávislých kandidátů 1	3,04	x
Koalice SPD a SPO	5,52	3
SPR-RSČ M.Sládka,Patrioti,HOZK	0,13	x
STAN s podp.KOA,KDU-ČSL, TOP09	10,09	5
Svobodní a Soukromníci	1,23	x
Strana zelených	1,23	x
VOK-Volba pro Karlovarský kraj	3,58	x

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Výsledky voleb v Karlovarském kraji opět byly v souladu s výsledky celorepublikovými. Hnutí ANO získalo 13 mandátů a jako jediné mělo jak celkově, tak i v kraji zisk přes 20 % hlasů. Následovala Česká strana sociálně demokratická s 8 mandáty a Komunistická strana Čech a Moravy s 6 mandáty. Mezi ostatní subjekty se rozdělilo zbylých 18 mandátů.

6.3.6. Krajské volby v roce 2020

Poslední konané krajské volby probíhaly v roce 2020 a v rámci Karlovarského kraje dosáhli jeho občané druhé největší volební účasti v historii krajských voleb. Od roku 2012 se jak v celé republice, tak i v Karlovarském kraji snižoval počet neplatných hlasů a v těchto volbách jich v rámci Karlovarského kraje bylo pouze 1,29 %, tedy nejméně ze všech konaných krajských voleb vůbec.

Tabulka č. 18 – Zisk hlasů a počet přiřazených mandátů politickým stranám, hnutím a koalicím ve volbách do krajských zastupitelstev v Karlovarském kraji v roce 2020

Název strany	Zisk hlasů v %	Přiřazený mandát
ANO	24,79	13
Česká strana sociálně demokratická	3,70	x
Koalice DSSS, ČiKR	0,27	x
DSZ-ZA PRÁVA ZVÍŘAT	0,57	x
MÍSTNÍ Hnutí ZA HARM. ROZVOJ	7,29	4
Koalice ODS+KDU-ČSL	7,35	4
Komunistická strana Čech a Moravy	4,41	x
Koalice VOK, KVC	6,51	3
Česká pirátská strana	11,56	6
Zdraví Sport Prosperita	0,86	x
ROZUMNÍ – Petr Hannig	0,28	x
Str. konz. pravice-Řád národa	0,92	x
SNK1 – Starostové našeho kraje	5,45	3
Svoboda a př. demokracie (SPD)	7,25	4
Koalice STAN, TOP 09	14,66	8
Trikolóra hnutí občanů	3,09	x
Strana zelených	0,96	x

Zdroj: www.volby.cz – zpracoval autor sám

Hnutí ANO opět zvítězilo a získalo stejně jako poslední volby 13 mandátů. Druhé místo s 8 mandáty obsadila koalice STAN, TOP 09, která získala téměř 15 % hlasů. Na třetím místě s 6 mandáty byla Česká pirátská strana, která oproti posledním volbám získala dvojnásobný počet mandátů. Celkový republikový vítěz krajských voleb byl stejný jako v Karlovarském kraji a stalo se ním hnutí ANO, které získalo více než 1/4 přiřazovaných mandátů.

Poslední krajské volby byly zároveň prvními, ve kterých v Karlovarském kraji nebyl žádný mandát přiřazen Komunistické straně Čech a Moravy ani České straně sociálně demokratické. Tyto strany až do posledních voleb získávaly jak v Karlovarském kraji, tak i v celé republice vysoký počet mandátů.

Závěr

Krajské volby v období let 2000 až 2020 představovaly významnou událost v politickém životě České republiky. V této dlouhé době od samotného vzniku krajů jakožto vyšších územně samosprávných celků došlo k mnoha změnám v politickém spektru a vývoji volebních preferencí voličů. Díky zaznamenaným datům z minulých krajských voleb tento vývoj můžeme krásně sledovat, a to jak v celorepublikovém měřítku, tak v rámci jednoho kraje. Mimo tento zobrazený vývoj může komparace výsledků v jednotlivých krajích poukázat i na výskyt regionálních problémů vyžadujících řešení, které mohou výrazně ovlivnit zisk hlasů jednotlivých stran.

Nižší volební účast společně s velkým množstvím neplatných hlasů potvrzuje, že se jedná o volby druhého řádu. Trend posledních let ovšem naznačuje, že by se minimálně nízkým počtem neplatných hlasů krajské volby mohly přiblížit volbám do Poslanecké sněmovny. Volební účast v posledních letech taktéž rostla, což se dá interpretovat jako pozitivní trend ukazující rostoucí zájem občanů o politické dění i v rámci svých regionů.

Významný byl rok 2016, ve kterém se poprvé upustilo z jasné dominance stran ČSSD, KSČM a ODS, kdy se vítězem poprvé stalo hnutí ANO. Ostatní zmíněné strany zaostávaly, ale stále si v tomto roce udržely velký mandát. Volbami zlomovými byly poté krajské volby v roce 2020. Ke hnutí ANO, stále držící největší počet mandátů, se do popředí dostali i Piráti, kteří se ziskem 91 mandátů byli na druhém místě. Ostatní dříve i dominující strany jako ODS, ČSSD a hlavně KSČM v posledních volbách ziskem mandátů výrazně zaostaly. Jediné ODS se udrželo nad hranicí 50 získaných mandátů a KSČM upadlo na zisk pouze 13 mandátů.

Z výsledků jednotlivých krajských voleb můžeme vypočítat proměnlivost volebních preferencí voličů, kteří se při své volbě nechávají ovlivňovat mnoha faktory. Může to být jak jejich ekonomická situace, sociální a kulturní otázky ale i problémy regionu nebo například mediální vliv.

Po srovnání výsledků jednotlivých let se ukázalo, že ve všech konaných volbách byl výsledek v Karlovarském kraji zpravidla v souladu s celkovými výsledky. Výjimkou byly krajské volby v roce 2012 při kterých byl vítěz v kraji odlišný od celkového vítěze, ale stále se jednalo o rozdíl menšího počtu mandátů. Znamená to tedy, že okolnosti jako nižší průměrné mzdy, vyšší míra zadlužení

a obecně nižší životní úroveň občanů Karlovarského kraje v porovnání s ostatními nemá příliš velký vliv na jejich rozhodování při krajských volbách.

Summary

The regional elections between years 2000 and 2020 represented a significant event in the political life of the Czech Republic. In this long time since the creation of the regions as higher territorial self-governing units, there have been many changes in the political spectrum and the development of voters' electoral preferences. Thanks to recorded data from past regional elections, we can follow this development beautifully, both on a nationwide scale and within one region. Apart from this shown development, the comparison of results in individual regions can also point to the occurrence of regional problems that require solutions, which can significantly affect the number of votes gained by individual parties.

Lower voter turnout together with a large number of invalid votes confirms that this is a second order election. However, the trend of recent years suggests that regional elections could be closer to elections to the Chamber of Deputies with at least a low number of invalid votes. Voter turnout has also grown in recent years, which can be interpreted as a positive trend showing the growing interest of citizens in political events even within their own regions.

The year 2016 was important, because the clear dominance of the ČSSD, KSČM and ODS parties was abandoned for the first time, when the ANO movement became the winner for the first time. The other 3 mentioned parties lagged but still managed to maintain a large mandate this year. The turning point happened when the regional elections took place in 2020. Along with the ANO movement, which still holds the largest number of mandates, the Pirates also came to the fore and with a gain of 91 mandates they were in second place. Other formerly dominant parties such as ODS, ČSSD, and especially KSČM fell significantly short of the mandates gained in the last elections. The only ODS remained above the threshold of 50 obtained mandates, and the KSČM fell to a gain of only 13 mandates.

From the results of individual elections, we can observe the variability of electoral preferences of voters, who are influenced by many factors when making their choice. It can be both their economic situation, social and cultural issues, but also problems of the region or, for example, media influence.

After comparing the results of individual years, it became clear that in all the elections held, the results in the Karlovy Vary region were usually in line with the overall results. The exception was the regional elections in 2012, in which the winner in the region was different from the overall winner, but it was still

a difference of a smaller number of mandates. This means that circumstances such as lower average wages, higher levels of indebtedness and a generally lower standard of living of the citizens of the Karlovy Vary region compared to others do not have too much influence on their decision-making during regional elections.

Zdroje

Odborná literatura

- Postránecký, J.: Reforma veřejné správy v České republice. In Grospič, J., Vostrá, L.: Reforma veřejné správy v teorii a praxi: Problémy veřejné správy v České republice, Maďarské republice, Polské republice a Slovenské republice. Sborník z mezinárodní konference, Třešť, 22. – 24. října 2003. Plzeň; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. ISBN: 80-86473-71-6
- GERLOCH, Aleš. Ústavní systém České republiky. Praha: Prospektrum, 1994. ISBN 80-85431-85-8
- SCHELLE, K. Vývoj české veřejné správy, 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-92-2
- COGAN, R., Krajské zřízení. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6
- HEIDLER, J., Volební systémy: teorie a praxe. Praha: Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-007-0
- KREJČÍ, O., Nová kniha o volbách. Praha: Professional Publishing, 2006. ISBN 80-86946-01-0
- ANTOŠ, M., Principy voleb v České republice – doplněno o srovnání se státy Evropské unie. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-734-8
- KROUPA, J., Základy politického systému České republiky, 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5384-7
- ČALOUD, D. Krajské volby v České republice 2004. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3880-2
- KUNŠTÁT, D. Krajské volby 2008. Praha: CERO Institut, 2010. ISBN 978-80-87125-10-6
- BALÍK, S. Krajské volby 2012. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2013. ISBN 978-80-210-6641-0
- EIBL, O. a PINK, M. Krajské volby v České republice v roce 2016. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií, 2017. ISBN 978-80-210-8927-3

Zákony

- císařský patent č. 170/1849 – Prozatímní zákon obecní
- zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého
- zákon č. 76/1919 Sb., změna a doplnění obecních zřízení a městských statutů
- Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky
- zákon č. 280/1948 Sb., o krajském zřízení
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)
- zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů
- Ústavní zákon č. 176/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, a to z důvodu změny názvu některých krajů.

Internetové zdroje

- Ústavní zásady volebního práva [online] [cit. 2023-02-10]. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=301>
- Základní informace pro voliče do zastupitelstev krajů [online] [cit. 2023-02-15]. Dostupné z WWW: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/volby-do-zastupitelstev-kraju-zakladni-informace-pro-volice.aspx>
- Hranice a regiony – správa po 1945 [online] [cit. 2023-02-20]. Dostupné z WWW: <https://cha.fsv.cvut.cz/mapp.php?map=2Fc>
- Informační portál Karlovarského kraje [online] [cit. 2023-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.kr-karlovarsky.cz/Stranky/Default.aspx>
- Mapa exekucí [online] [cit. 2023-03-19]. Dostupné z WWW: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

- Výsledky jednotlivých krajských voleb [online] [cit. 2023-03-19].
Dostupné z WWW: <https://www.volby.cz/>
- Index stáří obyvatel krajů v České republice [online] [cit. 2023-03-19].
Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/porovnani-kraju-poradi-kraju>
- Nezaměstnanost v Karlovarském kraji [online] [cit. 2023-03-19].
Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/xk/nezamestnanost-v-karlovarskem-kraji-k-31-10-2021-podle-mpsv>
- Volební systém [online] [cit. 2023-03-19]. Dostupné z WWW:
<http://www.politicky-slovník.cz/volby/volebni-system/>
- Volební právo [online] [cit. 2023-03-19]. Dostupné z WWW:
<http://www.politicky-slovník.cz/volby/volebni-pravo/>

Grafy

- Graf č. 1 Vývoj počtu obyvatel v Karlovarském kraji v letech 2000-2021
- Graf č.2 Volební účast v krajských volbách v letech 2000–2020
- Graf č.3 Procento platných hlasů v krajských volbách v jednotlivých letech

Seznam obrázků

- Obrázek č. 1 Kraje v Československu v roce 1949
- Obr. 2 Okresy v Karlovarském kraji

Tabulky

- Tabulka č. 1 – Počet voličů, volební účast, platné a neplatné hlasy v jednotlivých krajích ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2000
- Tabulka č. 2 – Zisk mandátů jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2000
- Tabulka č. 3 – Počet voličů, volební účast, platné a neplatné hlasy v jednotlivých krajích ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2004
- Tabulka č. 4 – Zisk mandátů jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2004
- Tabulka č. 5 – Počet voličů, volební účast, platné a neplatné hlasy v jednotlivých krajích ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2008
- Tabulka č. 6 – Zisk mandátů jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2008
- Tabulka č. 7 – Počet voličů, volební účast, platné a neplatné hlasy v jednotlivých krajích ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2012
- Tabulka č. 8 – Zisk mandátů jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2012
- Tabulka č. 9 – Počet voličů, volební účast, platné a neplatné hlasy v jednotlivých krajích ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2016
- Tabulka č. 10 – Zisk mandátů jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2016
- Tabulka č. 11 – Počet voličů, volební účast, platné a neplatné hlasy v jednotlivých krajích ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2020
- Tabulka č. 12 – Zisk mandátů jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic ve volbách do krajských zastupitelstev v roce 2020
- Tabulka č. 13 – Zisk hlasů a počet přiřazených mandátů politickým stranám, hnutím a koalicím ve volbách do krajských zastupitelstev v Karlovarském kraji v roce 2000
- Tabulka č. 14 – Zisk hlasů a počet přiřazených mandátů politickým stranám, hnutím a koalicím ve volbách do krajských zastupitelstev v Karlovarském kraji v roce 2004
- Tabulka č. 15 – Zisk hlasů a počet přiřazených mandátů politickým stranám, hnutím a koalicím ve volbách do krajských zastupitelstev v Karlovarském kraji v roce 2008

- Tabulka č. 16 – Zisk hlasů a počet přiřazených mandátů politickým stranám, hnutím a koalicím ve volbách do krajských zastupitelstev v Karlovarském kraji v roce 2012
- Tabulka č. 17 – Zisk hlasů a počet přiřazených mandátů politickým stranám, hnutím a koalicím ve volbách do krajských zastupitelstev v Karlovarském kraji v roce 2016
- Tabulka č. 18 – Zisk hlasů a počet přiřazených mandátů politickým stranám, hnutím a koalicím ve volbách do krajských zastupitelstev v Karlovarském kraji v roce 2020